40. annorum, ſicut adeſt in impoſitionibus dominorum contra vaſallos.

6 Quarto † quia cum ſimus in pœnalibus, & correctoriis iuris communis, imo in quibus ius commune, & Regium, & primæuus ſtatus naturæ reſiſtit, quaſi poſſeſſio contraria non releuat ab onere probandi, iuxta gloſſam ordinariam, & communiter approbatam, *in l. ſicuti. §. ſed ſi quæratur. verb. poſſeſſoris, ibi, ſuſtinet vero. ff. ſi ſerv. vendicetur. vt late probauimus. lib. 3. pract. quæſt. 19. num. 9.* Si igitur probatio requiritur a quaſi poſſidente contra primæuum ſtatum naturæ, merito vt ea, ad minus deſideretur, quæ priuilegio principis æquiualeat, & ſic immemorialis.

Quinto, quia noſtra l. 12. ſolum excipit titulum iuſtum, exhibitum intra terminum 90. dierum ab ea aſſignatum, non vero poſſeſſionem, ſicut in impoſitionibus excipit altera illa l. 8. At quaſi poſſeſſio 40. annorum, de qua agimus, non eſt titulus, vt conſtat ex text. *in cap. 1. de præſcript. lib. 6.* vbi requiritur titulus, & poſſeſſio 40. annorum, ad præſcribendum decimas intra alienam parochiam, Ergo titulus, & poſſeſſio 40. annorum diuerſa ſunt.

7 Sexto † quia ſi lex noſtra hoc vellet, expreſſiſſet, ſicut fecit, quando id voluit, vt *in dict. l. 8. in impoſitionibus.* Cum ergo hoc lex noſtra non dixerit, cenſendum eſt, id noluiſſe, argumen. *l. vnica. §. vbi autem, ad finem.* ibi, *nam ſi contrarium volebat, nulla erat difficultas, coniunctim ea diſponere. C. de caduc. tollend. text. in c. inter corporalia, de tranſlatione Epiſcopi, &c. & in c. ad audientiam, de decim.* congerit plura concordantia Tiraquell. *in l. ſi vnquam. verbo, libertis. num. 3. C. de reuocand. dona. Rolan. a Valle, conſil. 68. num. 35. lib. 4. Beccius conſil. 44. & conſil. 32. num. 16. lib. 1.*

Modo non obſtant fundamenta in contrarium ſupra adducta, & non quidem primum, hoc eſt *d. l. 8. tit. 15. lib. 4. nouæ collect. Reg.* quia illa tantum loquitur in impoſitionibus, non vero in ſtanchis, vt patet ex eius litera, & contextura. Hæc tamen diuerſa ſunt, & diſſimilia, & ideo diuerſis nominibus nuncupantur, *argum. l. ſi idem codicilli. C. de codicill.* Nec militat eadem ratio in ſtanchis, quæ in impoſitionibus: In illis enim ita æque principaliter præiudicatur, non ſolum priuatis quibuſdam habentibus molendina & furnos, ſed etiam omnibus ſubditis, & exteris, quandoquidem ſub pœna compelluntur, & coguntur accedere ad furnos, & molendina dominorum, vel vniuerſitatis: non vero in alijs: Quod ſit euidens ex eo, quod in præcedenti quæſtione reſoluimus, cum receptiſſima ſententia requiri, ſcilicet, prohibitionem factam hominibus, & acquieſcentiam, atque patientiam eorum per tempus immemoriale, ad hoc vt ius hoc præſcriptione acquiratur contra ipſos, & aduerſus alios habentes, vel habere volentes furnos, & molendina: Ergo omnibus ſupra dictis præiudicatur.

8 † In his vero impoſitionibus ſolum præiudicatur ſubditis, & adhuc in eis tanquam materia odioſa, raro illius l. 8. diſpoſitio obſeruata fuit, vt inquit Padil. *in l. ſi aquam. nu. 41. C. de ſeruitut. & aqua.* idque iure optimo *ſecundum Azeued. in d. l. 8. n. 8.*

9 Quinimo, iure communi attento, in eadem ſpecie contrarium eſt verius, & receptius, nempe dominos in his impoſitionibus exigendis vlla temporis poſſeſſione non poſſe ſe iuuare, niſi titulum quoque probent, cum non cenſeantur omnia illa data animo contrahendi obligationem, ſed potius ex quadam familiaritate, aut certe propter dominorum ipſorum timorem, & impreſſionem, *vt voluit Hoſt. in regula, quod latenter. de reg. iur. vbi Ioan. And. Panor.* qui eam teſtatur eſſe communem opinionem Innocent. *in c. bona. el 2. de poſtul. Prælat.* communis ſecundum Padill. *in d. l. ſi aquam. n. 37.* dicentem, ſe aud. replerumq; uiſos ex hac præſcriptione dominos in vtriuſq; Regni Prætoriis, & Pinciani, & Granatenſi Auditorio condemnari. Eandem ſequuntur & communem teſtantur plures quos congeſſi *lib. 1. pract. qu. 92. nu. 2.* vbi etiam retuli Greg. Lop. *in l. 6. tit. 23. par. 4. in gl. magna.* & Ant. de Cordou. *in ſua ſumma. q. 112.* idem probantes in foro iuſtitiæ, & conſcientiæ, in terminis *dict. l. 8.* etiamſi immemorialis eſſet præſcriptio: & ibi reſoluimus hanc eſſe valde æquam ſententiam, & probabiliorem, niſi probetur a dominis voluntarie, gratuito, & liberaliter abſq; vlla coactione hæc fuiſſe præſtita dominis a vaſallis, Licet contrarium defendi poſſit ſaltem in foro iudiciali, cum aliis, quos etiam ibi retulimus, nempe vt licet hoc non probetur, ſtante *d. l. 8.* probata immemoriali præſcriptione aduerſus ſubditos & vaſallos, non ſit præſumenda vis nec extorſio, quia vſus tanti temporis præſumtionem violentiæ & oppreſſionis excludit, diximus etiam *ſup. q. proxime præced.* Cum igitur in terminis, *d. l. 8.* ſola quaſi poſſeſſio 40. annorum non releuet ipſos dominos, niſi probetur prædicta voluntaria & gratuita ſolutio vaſallorum: a fortiori dicendum erit, nullo modo ſufficere quaſi poſſeſſionem 40. annorum, in terminis noſtræ *l. 12.* cum ipſa eam virtualiter reiecerit, atque excluſerit; quandoquidem ſolum excepit titulum iuſtum ad faciendas prædictas prohibitiones, & ſtancha intra terminum 90. dierum producendum.

Ad ſecundum reſpondetur, non eſſe bonam conſequentiam: Lex noſtra eandem pœnam imponit dominis impoſitiones exigendo a ſubditis, & ſtancha facientibus. Ergo vtrumque facere poterunt, ſi ſint in quaſi poſſeſſione id faciendi per ſpatium 40. annorum: nam inſtantia hæc datur, quod in impoſitionibus eſt lex, quæ hoc expreſſe cauet, & nihilominus in praxi non obſeruatur, vt retulimus: In ſtanchis vero nulla inuenitur.

† At in odioſis & correctoriis non valet, nec currit argumentum ab identitate rationis, *vt in authen. quas actiones, & ibi Iaſ. num. 21. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* vbi quod eſt vera, & communis concluſio, & regula, quod in correctoriis non eſt licita extenſio etiam ex maioritate rationis, diximus *lib. 2. pract. q. 170 n. 1. verſ. non obſtat.* 10

Ad tertium adductum ex Roland. a Valle, reſpondemus, in contrarium eſſe magis communem ſententiam Dd. vt reſoluimus *ſupra in quæſt. præced.* cui meminimus *in princ. ſecundæ principalis ſententiæ* tenendæ in hac præſenti q. ad opinionem contrariam Azeued. *in d. l. 8.* Reſpondemus ipſum ex ſup. dictis corruere, cumq; inculcaſſe, & inuoluiſſe hos terminos, & materiam impoſitionum, & ſtanchorum, cum tamen hæc ſint diuerſa, diuerſæque noſtræ ll. Regiæ in his loquantur, & diſponant, vt vidimus, & ſic immerito conciuis noſter agit de materia correctionis noſtræ l. 12. per illam l. 8. quamuis teneat eam non corrigi per illam, ſed debere per eam intelligi, & limitari noſtram hanc l. 12. quaſi vtraque in eiſdem terminis loqueretur, cum tamen agant de diuerſis, & ita non oportuit ipſas confundere, Quælibet enim loquitur in ſuo caſu, & ſpecie: ac proinde non eſt opus ſuppletione, nec intellectu, & concordia, ne ſint contrariæ, cum eiuſmodi non ſint, ſed diuerſæ.

Poterit tamen procedere, † opinio Azeued. ſi adeſſet titulus habilis ad præſcribendum, ſimul cum poſſeſſione, vel quaſi 40. annorum legitime, & vt oportet probata, iuxta ea, quæ reſoluimus in probanda immemoriali in hac materia, *in quæſt. modo præcedente,* tunc enim ſufficiens erit titulus, atque iuſtus ad obtinendum quoque dominos vaſallorum, vel communitatem in his ſtanchis, argumento text. *in c. 1. de præſcript. lib. 6.* & in huiuſmodi titulo verificabitur diſpoſitio noſtræ leg. 12. *in verſic. Y ſi alguna perſona ouiere titulo juſto, &c.* quod & optime comprobatur ex traditis a nobis, *lib. 3 pract. quæſt. 62. num. 11. cum ſeq.* 11

SVMMARIA.

1 Theſaurus quid ſit proprie, & duo ad hoc requiruntur, vt in nu. 3.
2 Theſauri inuentio dicitur donum fortunæ.
4 Pecunia inuenta ſi ea forma ſit excuſa, vt ex illa conſtet recentis eſſe memoriæ, non cenſetur eſſe theſaurus.
5 Theſaurus non cenſetur quando ex ſyngrapha, vel inſtrumento ſimul incluſo, conſtat de abſcondente.
6 Pecunia inuenta ſemper præſumitur eſſe alicuius certi hominis, antequam conſtet de requiſitis neceſſarijs ad conſtituendum theſaurum.
7 Theſauri inuentori incumbit onus probandi: non exſtare memoriam temporis, quo fuit abſcondita pecunia.
8 Theſaurus improprie, quid ſit.
9 Spoliantes ſepulcra plena diuitiis apud Indos, tenentur ad reſtitutionem heredibus defunctorum.
10 Theſaurus arte magica inuentus etiam in proprio fundo, eſt Cæſaris, & Fiſci, num. 11. etiam inuentus in alieno fundo malis artibus, contra Alciat. vt in nu. 12.
13 Theſaurus inuentus in fundo emto pertinet ad venditorem deceptum, ex remedio l. 2. C. de reſcind. vendit. ſecundum Alciat. ſed non eſt hæc opinio expedita, nec vera, vt hic & nu. 14. & 15. Sed ſi non ſit theſaurus, ſed pecunia terræ credita, venditori eſt reſtituenda, vt in n. 16. & in primo caſu venditor agere non poteſt ratione doli, vt in n. 19.
17 Theſaurum inueniens in muro, vel pariete domus, vel fundi depoſitum ab alio, tenetur ad reſtitutionem illi.
18 Theſauri dominium non acquiritur ex ſola ſcientia, ſed requiritur apprehenſio.
20 Theſaurum inueniens artibus magicis, an in foro conſcientiæ licite eum retinere poſſit, donec Fiſcus auferat? nu. 21. probatur pars affirmatiua.
22 Theſaurus inuentus, non cenſetur eſſe in fructu, nec pars fundi, ſed Dei beneficium.
23 Theſaurum inueniens in loco proprio, ſiue fortuito, ſiue data opera, in totum ſibi acquirit.
24 Leges conſtituentes, quod theſaurus inuentus in loco proprio cedat Fiſco, iniuſtæ videntur, niſi intelligantur, vt hic.
25 Vtile tantum dominium habens inueniens theſaurum eo loco, vbi habet vtile dominium, vt emphyteota, & feudatarius, an eum in ſolidum ſuum faciat, ſicut habens ſimul directum & vtile dominium? eligitur pars affirmatiua contra alios exiſtimantes, diuidendum eſſe hunc theſaurum inter proprietarium, & emphyteotam, ſiue feudatarium, & nu. 26. late improbatur tertia quædam opinio à Molina Theologi.
27 Proprietario inueniente theſaurum in fundo emphyteotico, dimidia pars eius ſibi acquiritur, & altera dimidia emphyteotæ.
28 Theſaurus inuentus ab extraneo in fundo emphyteotico diuiditur inter eum, & emphyteotam.
29 Theſaurus inuentus in loco maioratus ab eius poſſeſſore, in totum proculdubio ſuus efficitur.
30 Theſauri inuentio ſola in fundo proprio an ſufficiat ad acquirendum eius dominium, vel an requiratur etiam apprehenſio ipſius.
31 Poſſidens continens, videtur etiam poſſidere contentum in his, quæ ſunt ſub cuſtodia certi hominis.
32 §. Theſauros. Inſtitut. de rerum diuiſione intellectus.
33 Theſaurum inueniens in fundo ſibi pignori dato, vel locato ſolum habebit dimidium eius ratione inuentionis, & reliquum dominus fundi: ſed ſi de induſtria illum quærat, & inueniat, totus debetur domino agri, vt in n. 34. idem eſt dicendum in vſufructuario theſaurum inueniente, vt in n. 35.
35 Vſufructuarius nudus ſi theſaurum inueniat in fundo, in quo habet vſumfructum, acquirit dimidium eius, niſi eum inuenias de induſtria.
36 Theſaurus inuentus conſtante matrimonio, in fundo dotali cuius erit? & nu. 37.
38 Theſaurus inuentus in fundo alieno abſque arte magica, data tamen opera, totus domino fundi competit: fortuito tamen inuentus, pro parte dimidia domino agri: pro alia dimidia inuentori: quod procedit etiam in foro conſcientiæ, vt in nu. 39. etiam in inueniente theſaurum in agro alieno, adhibita induſtria, tenetur namque totum in conſcientia domino agri reſtituere, etiam ante ſententiam, vt in n. 40.
41 Theſaurus inuentus in fundo alieno ex facultate domini cuius fiat? & n. 42. cum ſeq. diſtinguuntur tres caſus, nu. 43 44. & 45.
46 L. 3. § ſi in c ſi in locis ff de iure fiſc. & §. theſauros. Inſtit. de rerum diuiſ. antinomia prætenditur late diſſoluitur ſed potius correctio datur.
Theſaurus inuentus in loco religioſo, vel ſacro, cui acquiratur, & quomodo hodie apud nos diuidatur? n. 46. & 47. nec non & n. 48.
49 Theſaurus inuentus in loco Principis Fiſcali, vel etiam publico, cui acquiratur? & nu. 50.
51 Theſaurus inuentus hodie iure Regio: cuius fiat?
L. 1. tit. 13. lib. 6. nouæ collect. Reg. de intellectu late agitur, d. n. 51. & de eius limitatione, n. 52.
L. 1. tit. 13. lib. 6. nouæ collect. Reg. de theſauris inuentis agens, an corrigat ius commune? & l. 45. tit. 28. p. 3.
54 Clauſula in fine poſita refertur ad omnia præcedentia, præcipue quando clauſulæ præcedentes non habent claram, & determinatam diſpoſitionem, ſecus alias.
55 Theſaurus ex totius fere orbis conſuetudine ad Reges, & Fiſcum pertinet: & an ſit valida nec non præd. conſuetudo? agitur late pro, & contra, nu. 56. vbi ea tandem defenditur.
57 L. 1. tit. 13. lib. 6. nouæ collect. Reg. ſecundum Auendan. non habet locum in eo, qui iam inuenit theſaurum & apprehendit in fundo Regio quia tunc dimidiam partem habebit theſauri, ſed contrarium probatur ex eadem l.
58 L. 1. tit. 13. lib. 6. nou. collect. Reg. procedit in prodente, & manifeſtante theſaurum in terminis loci, vbi ipſe moratur, non vero extra eos, vel illius territorium.
59 Mineralia, & venæ auri, argenti, & cuiuſcunq; metalli, ſtando in iure naturæ, ſunt domini fundi, & in bonis ipſius: & ideo eo iure non poteſt quis emere fundum, in quo ſit aliquod minerale, quin manifeſtet illud domino vendenti: & habet in hac ſpecie locum remedium, l. 2. cum ſimil. C. de reſcind. vendit. vt in n. 60.
61 Minerale inueniens in proprio fundo, poteſt illud ſibi reſeruare: inuentum vero in fundo alieno totum erit domini agri.
62 Mineralia cuius ſint hodie iure Regio? & n. 63.

In l. 1. tit. 13. De Theſauris. lib. 6. Nouæ Collect. Reg.

QVAESTIO XXXVI.

QVæro primo, † *quid ſit theſaurus, & quæ pars eius iure communi, & noſtro Regio inuentori, atq; proditori competat, atq; de intellectu, l. 1. huius tit. 13. & l. 45. titul. 18. p. 3. de theſauris repertis agentium?* 1

Quoad primum reſpondemus, quod theſaurus eſt pecunia ab ignotis dominis ſupra hominũ memoriam repoſita, *l. nunquam nuda. §. theſaurus ff. de acquir. rerum dominio.* vbi quod eſt vetus quædam depoſitio pecuniæ; cuius non extat memoria, vt iam dominum nõ habeat: ſic enim fit eius, qui inuenit, quod non alterius ſit: alioquin ſi quis aliquid, vel lucri cauſſa, vel metus, vel cuſtodiæ condiderit ſub terra, non eſt theſaurus, cuius etiam furtũ fit, ideoq; ſecund. Alciat. *lib. 4. parerg. iuris c. 1.* hæc pecunia dicitur theſaurus, quaſi repoſita ſit in futurum, atq; auctore ICto, hæc pecunia quocunque loco ſit, in

nullius bonis est, & ideo capientis, & inuenientis efficitur naturali quadam ratione, qua ea, quæ in nullius bonis sunt, vt auis, & feræ, capientis fiunt. *§. feræ Inst. de rer. diuisio. cum simil. b. D. Couarru in regula peccatum. 3. par. 1. §. 2. num. 1. de reg. iur. in sexto. Nauar. in manu. cap. 17. num. 171. Gregor. Lopez. gloss. 1. in d. l. 45. Azeued. in hac l. 1. nu. 1. Aragon de iustit. & iure 2. 2. quæst. 66. art. 5. pag. 426. & Salon de iustit. & iur. dict. quæst. 66. art. 5. col. 1295. Molina Theologus, 1. p. de iustit. & iur. 2. tractat. disputat 53. col. 1 post medium, pag. 353.* vbi etiam nomine thesauri intelligit non solam pecuniam, sed etiam quæcumque alia mobilia, *vt in l. vnica C. de thesaur. lib. 10.* vbi scriptum legimus, thesaurum esse, condita ab ignotis dominis tempore vetustiori mobilia.

2 Dicitur enim † inuentio thesauri donum fortunæ, *l. si is qui, 63. §. 1. ff. de acquir. rer. dom.* siue donum Dei, *d. l. vnic. C. de thesaur. lib. 10.* quasi non humana industria, sed beneficio Dei, & fortunæ offeratur, *vt exponit Petrus Barbos. in l. diuortio. §. si fundum. n. 41. ff. solut. matrim.*

3 Duo igitur copulatiue requiruntur ad hoc, † vt thesaurus proprie dicatur. Primo, quod non exstet memoria temporis, in quo thesaurus fuit reconditus. Secundo, quod ignoretur, quis sit illius dominus, *vt notat in specie August. in l. a tutore, post princip. ff. de rei vend. Bursatus consil. 209. num. 1. lib. 2. Barbos. vbi sup. num. 25. & Molin etiam vbi sup. d. l. 45. tit. 18. part. 3. ibi: Dezimos, que si el tesoro es tal que ningun ome non pueda saber quien lo hi metio, nin cuyo es, gana el sennorio dello.*

4 Ex his, † primo deducitur, quod si pecunia inuenta ea forma sit excusa, vt ex illa constet recentis esse memoriæ, non censebitur esse thesaurus, neque inuentori concedetur, *l. a tutore, 67. ff. de rei vend. l. thesaurus ff. ad exhibend. & ibi gloss. 1. l. si vxori §. cum ita ff. de aur. & arg. leg. And. Sicul. consil. 39. num. 1. lib. 4. Alciat. lib. 7. Parerg. iur. c. 1. fo. Garsia in tract. de expens. c. 22. n. 56. vers. postremo. Forcatul. dial. 56. n. 4. quos refert, & sequitur Barbos. vbi sup. sub d. num. 25. ad fin.*

5 Secundo deducitur, † quod etiamsi non exstet memoria absconsionis thesauri, si tamen ex syngrapha, vel instrumento simul incluso constet de eo, qui abscondit, non censebitur thesaurus, ac proinde non acquiretur inuentori, sed potius heredibus abscondentis tradetur, nullaque eis opponi poterit præscriptio, quia qui possidet fundum, non ob id censetur possidere thesaurum ibi absconditum, *l. 3. §. Neratius ff. de acquir. possessione.* & absque possessione nulla potest prætendi præscriptio, *cap. sine possessione. de reg. iur. in 6.* ita in specie tenet Connanus, *lib. 3. commentar. cap. 4. num. 3.* & Forcatul. *4. dialog. 56. num. 5.* addit Barbos. *vbi supra nu. 26.* quod si abscondentis non appareant heredes, Fiscus thesaurum, tanquam bona vacantia, occupabit, *l. 1. & l. penult. C. de bon.*
6 *vacant. lib. 10.* † Addit insuper, quod pecunia inuenta semper præsumitur esse alicuius certi hominis, antequam constet de requisitis necessarijs ad constituendum thesaurum, *secundum Baldum in l. 1. post princip. ff. de rerum diuisione.* ac ita illi, qui dicit se inuenisse thesaurum, incumbet onus probandi supra dicta *vt tenet Gregor. Lopez. in dict. l. 45. in gloss. 2. & Aluar. Valasc. de emphyteos. quæst. 15. num. 8. ad fin.* quod ita explicat Barbos.
7 *dict. num. 26.* † Vt inuentori incumbat onus probandi, non exstare memoriam temporis, quo fuit abscondita pecunia, *iuxta notata in l. si arbiter ff. de probatio.* hoc enim probato, dicenti illam pecuniam esse suam, vel absconditam a maioribus suis, incumbet probandi onus, iuxta regulam *l. 2. ff. de probatio.* & quod ita tenet Faber *in §. thesauros num. 1.* & ibi Angel. *Inst. de rer. diuisione. Platea in l. vnica. C. de thesaur. lib. 10. Bursa. consil. 209. nu. 12. & nu. 16. lib. 2.*

8 Improprie vero thesaurus est, † vt ex eisdem iuribus colligitur, depositio alicuius pecuniæ, vel diuitiarum in aliquo certo loco, vel lucrifaciendi gratia, vel metus, vel custodiæ, vel honoris, vt in sepulcris defunctorum, vel alia de caussa: quæ depositio ex circumstantiis, vel aliqua alia probabili ratione appareat, a quo facta sit, habetque dominum, vel ipsum, qui ibi deposuit, vel ipsius successores, & heredes, etiam si ita facta fuerit, vt dominus ibi deponens timuerit, nihil se deinde ibi inuenturum, *ita Salon in 2. 2. D. Thom. quæst. 66. art. 5. de thesauris abscond. col. 1295.* vbi *col. seq.* concludit, quod thesaurus improprie dictus, & secundi generis non est inuentoris, sed totus est domini, qui deposuit illum, vel eius heredis.

9 Hinc deducit Hispanos, † qui spoliauerunt apud Indos sepulcra plena diuitiis, teneri ad ea restituendas successoribus illorum defunctorum.

10 Quod ad secundum, † scilicet, quæ pars thesauri inuenti iure communi, & Regio, inuentori, & proditori competat? Et in hoc iure communi receptissima, simul & probatissima distinctio est, *teste D. Couarru. vbi supra dict. §. 2. num. 32. tertiæ partis regulæ peccatum. de regul. iur. in sexto.* quod thesaurus magica arte inuentus in proprio etiam fundo sit Cæsaris, & Fisci, *l. vnica. C. de thesauris, lib. 10. l. nemo, C. de malef. & mathem.* absque arte vero magica inuentus in proprio agro, sit inuentoris, in alieno vero data tamen opera, totus domino fundi competat: Fortuito autem inuentus pro parte dimidia domino agri, pro alia dimidia inuentori cedat, text. ita communiter intellectus, *in §. thesauros. Instit. de rerum diuisio. & ibi gloss. Faber. & Angel. optimus text. & ibi Doctores in l. 3. §. si in locis. ff. de iure fisci. l. si is qui. §. vltimo. ff. de acquir. rerum dominio. l. 45. titul. 28. part. 3. D. Thom. 2. 2. quæstio. 66. artic. 5. Florent. 2. part. tit. 1. cap. 15. §. 12. Syluester in summa verb. inuentum. gloss. & Cardin. a Turrecremata in cap. si quid inuenisti, 14. quæst. 5. & Cassane. in consue. Burgund. rubrica 1. §. 1. numer. 7. cum sequentibus.* quos ad hoc citat Couarruuias, *vbi supra*, estque communis conclusio secundum Salon, *de iustitia & iure. quæstione 66. articulo 5. conclusione quarta.*

11 Sed vt sigillatim circa hanc distinctionem † procedimus, quoad primam partem distinctionis, quæ habet quod thesaurus magica arte inuentus, etiam in proprio fundo, vel aliis modis illicitis, acquiritur fisco, vt habet receptissima sententia, quam supra retulimus ex Couarruu. *& d. l. vnica. C. de thesaur. lib. 10. & d. l. 45. tit. 28. part. 3.* probata, quam etiam probant Peregr. *de iure fisci. lib. 4. tit. 2. num. 2. Auend. d. c. 4. Prat. num. 33. versic. tertia conclusio. Anton. Gomez. in l. 45. Taur. num. 51. Syluester in summa, verbo inuentum. nu. 8. Barbosa in d. § si fundum sub nu. 30.* communis secundum Molin. *de iustit. & iur. 1. par. disput. 56. colum. 1. pag. 365.*

12 Limitat tamen hanc modo relatam † communem sententiam Alciat. *lib. 7. parerg. iur. capit. 1.* vt procedat in eo, qui in suo prædio magicis artibus inuenit thesaurum, secus in eo, qui in alieno fundo malis artibus eum inuenit, quia tunc non erit Fisci, sed magis pertinebit ad venditorem, qui deceptus illum fundum vendidit. Hæc tamen declaratio, & limitatio Alciat. quatenus habet, quod quando quis malis artibus thesaurum inuenit in fundo alieno, non est locus Fisco, vera non est, quia indistincte inquisitio thesauri per malas artes, in quocunque loco est prohibita & inuentio inde sequuta, est Fisci, vt *in d. l. vnica.* quod est de mente prædictæ receptissimæ sententiæ, dum loquitur ampliatiue, etiam in proprio fundo: & in terminis Alciat. in hoc improbat Ioan. Garsia *de expens. & melior. cap. 22. num. 52.* quamuis Barbos. *vbi supra num. 31.* dicat, eum mentem Alciati non percepisse.

13 Quatenus vero Alciat. † in prædicta specie resoluit, quod thesaurus pertinebit ad venditorem, qui deceptus illum fundum

fundum vendidit ex remedio. *l. 2. C. de rescindend. vendit.* quia emtor sciebat in fundo emto esse thesaurum, & venditor ignorabat: eius opinio etiam, non est expedita, nec vera: non est expedita, quia Connan. *lib. 3. commentar. capit. 4. numer. 4.* existimat, thesaurum esse diuidendum inter venditorem, & emtorem, quasi emtor videatur inuenisse thesaurum, eo tempore, quo sciuit, thesaurum esse in fundo, & sic tempore, quo alienus erat, & prius Ange. *in summa, verbo, emtio, numer. 24. ad fi.* & probat Aluar. Valascus *de emphyt. dict. quæst. 15. numer. 6.* addens, quod & venditor per actionem de dolo potest agere ad dimidiam, per *l. si vina. vers. plane ff. de peric. & com. rei vend. & l. quaro, ff. de actio. emt. & decisio Paul. in l. item si pretio §. si. ff. locat:* Sed nec hoc est tenendum, vt statim dicemus.

14 Non † etiam est vera opinio Alciat. de qua agimus, quia etiam eo casu emtor efficitur dominus thesauri in solidum, nec venditori aduersus illum succurritur, vt patet ex parabola Matth. 13. vbi qui sciens absconditum esse thesaurum in agro, vendidit omnia bona sua, vt illum fundum emeret, & sic totum thesaurum obtineret, vt inquit D. Thom. 2. 2. *q. 66. art. 5. ad secundum*, & Nicola. de Lyra, ibi dicit super illum locum Matthæi. *sufficit.* ideo merito Nauarra. *in manuali, c. 17. num. 175. in fin.* quod qui emit aliquod prædium siue verbanum, siue rusticum, in quo postea thesaurum inuenit, nihil tenetur restituere venditori, quamuis sciens in eis thesaurum esse, emerit ab eo, qui id ignorabat, *iuxta Sanct. Thom. vbi sup.* & tenuit Syluest. *in sum. verbo, inuentum, numer. 14.* & Emanuel Rodriguez *in sua summa, 1. tom. cap. 145. in tertia conclusione, Aragon de iustit. & iur. quæst. 66. artic. 5. pag. 428. colum. 1. ad fin. Molina Theologus. de iustit. & iur. 1. part. disputat. 56. colum. 367. in princ.* vbi eam bene probat, & quamuis Dominicus a Soto, *lib. 5. de iustit. & iur. quæst. 3. artic. 3.* probet in hac specie, quod inuentor thesauri teneatur dare medietatem eius illi, a quo scienter emit fundum, paucissimi eum sequuntur, & nostra conclusio supra posita, quod nihil teneatur emtor venditori restituere, cum D. Thom. & reliquis est communis inter Doctores, & eam tenent omnes recentiores secund. Salon *de iustit. & iur. quæstio. 66. art. 5 super D. Thom. 1031.* vbi & *in col. seq.* eam late probat, & respondet fundamentis pro Sot. adductis; vt enim obseruat D. Thom. in illa parabola Euangelica, *Matth. 13.* de emente agrum in quo erat thesaurus absconditus, non solum approbatur a Christo emtio agri tali fine, verum etiam effectus subsequutus, nempe vt thesaurus ille totus cedat in commodum ementis.

Vnde idem a fortiori venit procul dubio probandum, quando emtor ignorans, thesaurum esse in fundo, eum fundum emit & in eo thesaurum inuenit, quia is thesaurus proculdubio pertinebit ad ipsum emtorem, qui per venditionem erat effectus dominus fundi, vt probatur clare ex *l. a tutore 67 ff. de rei vendica.* in quo omnes conueniunt *secund. Barb. vbi sup. num. 31.* alios allegantem, & sequitur Molina Theolog. *vbi sup. d. col. 367 ad fin. vers. primo* & hoc est verius, vt cum aliis contra Roman. affirmat Padill. *in l. 2. numer. 67. C. de rescind.*
15 *vend.* † Vbi etiam quod venditor non potest agere
16 remedio illius l. † Et insuper addit, quod si non sit thesaurus, sed pecunia terræ credita, venditori est restituenda secundum auctores quos ibi citat, tenet Nauar. *in manuali, c. 17. n. 175 vers. sequitur tertio*, & est tex. expressus, *in d. l. a tutore, vers. si non thes. auri*, & tenet alios plures congerens. Barbos. *vbi sup. n. 38*, vbi etiã, quod thesaurus inuentus in fundo emto pro dimidia competit emtori, tanquã domino fũdi, & alia dimidia cõceditur inuẽtori, *vt per gl. si in d. l. a tutore, & Ang. in fi.* & supra dicta probauit etiam Aragon, *de Iustit. & iur. 2. 2. q. 66. ar. 5. vers. quartum quod disponitur, pag. 427.*

17 † Ex quo etiam constat, quod inueniens thesaurum in muro, vel pariete domus, vel fundi, depositum a priori domino, aut alio antiquiori, tenetur ad restitutionem illi, ex *d. l. a tutore*, in quo Sot. *vbi sup.* & omnes conueniunt secundum *Salon. vbi supra.* Ergo opinio præfata Alciat præsupponens, hoc casu esse locum remedio. *l. 2. C. de rescind. vend.* falsa est *secundum Barb. vbi sup. sub n. 32.* Nam vt vere inquit Conan. *lib. 3. commen. c. 4. n. 4.* thesaurus non fuit venditus, cum neq; fundi pars, nec accessio sit, & emtor eum habebat non quia eum emit, sed quia inuenit, vnde non potest induci remedium *d. l. 2.*

18 Similiter † admitti non potest opinio, Conn. supra dicta, Nam ex sola scientia dominium non acquiritur thesauri, sed requiritur apprehensio, *lege tertia §. Neratius, ff. de acquir. poss.* de qua infra latius agemus.
19 † Cum igitur tempore apprehensionis thesauri fundus iam esset emtoris, non pertinet eius dimidia venditori vt cum Otoma. *in d. §. thesauros, in fi.* probat Barbos. *vbi sup. num. 33.* vbi quod pariter venit reiicienda opinio Valas. vbi sup. quia cum thesaurus nunquam fuerit in bonis venditoris, ratione doli agere non potest: vt enim ratione doli agatur, oportet quod propter illud damnum & diminutio patrimonii alicui inferatur, quod hoc casu non contingit.

20 Dubitari † tamen contingit in proposito: an inueniens thesaurum artibus magicis licite in foro conscientiæ illum retinere possit, donec Fiscus auferat: in quo Aluar. Valasc. *de emphyteus. q. 15. num. 4.* & Ioan. Garsia *de expens. & melior. c. 22 num. 52 ad fi.* & Molina Theolog. *1. p. de iust. & iur. tract. 2. disput. 56 col. 1. pag. 365* tenent partem negatiuam, nempe thesaurum inuentum arte magica retineri non posse licite in conscientia per inuentorem, & sic deberi Fisco ante latam sententiam.

Huius opinionis duo sunt fundamenta. Primum, quia quæsitum adhibita arte magica, quæritur aduersus prohibitionem legis diuinæ & humanæ, *c. illud 26 q. 2. l. nemo, C. de malef.*

Secundum est, quod lex prohibens acquisitionem thesauri arte magica, vel aliis artibus prohibitis, non est pœnalis, quoniam ante latam illam *l. ad Fiscum*, tanquam redditus Regius pertinebat huiusmodi thesaurus: Ergo non est pœnalis, sed solum illum concedit inuentori, ac domino agri sub conditione, quod arte magica, aut alia ratione lege prohibita, non inueniatur, alioquin illum sibi reseruat, vt antea tanquam redditus Regius ad se pertinebat.

21 His † nihilominus non obstantibus, contraria opinio, & sic affirmatiua in fauorem inuentoris, vt secure in conscientia retinere possit thesaurum inuentum arte magica, vel alia ratione lege prohibita, donec a Fisco vendicetur, & condemnatus sit, tenenda est ex gloss. illa communiter approbata, & in iure receptissima, *cap. fraternitas 12. quæstione. 2.* quæ habet, quod pœnæ non debentur in foro conscientiæ, vsque ad condemnationem, sed postea, quos latissime adduximus, & declarauimus *supra lib. 8. noua collect. Reg. lib. 5. practicarum quæstionum*, Sed lex prohibens thesauri acquisitionem arte magica, aut aliis diuinationibus, & modis illicitis, pœnalis est, patet, quia id fieri a lege prohibetur, sub pœna quod Fisco acquiratur, *vt in l. vnica. & ibi gl. & Doctores, C. de thesaur. lib. 10.* quod habet receptissima sententia de qua sup. nec verum est thesaurum ante illam l. esset redditum Regium, & ea l. concessum fuisse inuentori, ac domino agri sub conditione, quod arte magica, aut alia ratione non inueniatur, hoc enim non est ita, sed *d. l. vnica, C. de thesaur. lib. 10.* vnicuique in suis locis liberam tribuit facultatem, quærere thesaurum, & inuento vti, dummodo sine sceleratis, ac puniendis sacrificiis, aut alia qualibet arte legibus

odi..ſa. id fiat, ne vlterius Dei beneficium inuidioſa calumnia perſequatur: potius enim hæc prohibitio, quam conditio vocari poteſt, nec in ea l. vlla fit mentio, quod
22 theſaurus ante eam eſſet redditus Regius, † Quinimo theſaurus inuentus non cenſetur eſſe in fructu, nec pars fundi, ſed Dei beneficium, vt *notat Barboſ. per tex. ibi in d. §. ſi fundum, numer. 25 l. diuortio, ff. ſolut. matrimon.* & ita merito in terminis hanc ſecundam ſententiam tenet Nauarr. *d. manual, cap 17. numer. 176. & ante eum ſenſit Caietan. 2. 2. q. 66. artic. 4.* & cum his contra priores eam defendit Barboſ. *in dict. l. diuortio, § ſi fundum, ſub numer. 33 in verſiculo, verior igitur declaratio eſt,* & ſequitur Aragon, *de iuſtit. & iur. quæſtione 66. articu. 5 pag 426. verſiculo, eſt aduertendum, & Salon, de iuſt. & iur. q. 66. artic. 5 concl. 2. col. 1297.*

Ad primum fundamentum contrarium reſpondemus quod quamuis prohibitum ſit, quem vti arte magica, & contrarium faciens puniatur: nulla tamen eſt lex, quæ prohibeat acquiſitionem rei, quæ in nullius bonis ſit, quantumcunque mediante arte magica eam inueniat, atque proinde cum theſaurus in nullius bonis ſit, *l. nunquam 31. §. theſaurus, ff. de acquir. rer. dominio;* iure gentium inuentori quæretur, *l. 1. in princ. ff. de acquir. poſſ. tex. in §. item lapilli, Inſt. de rerum diuiſ.* & quamuis propter modum illicitum Fiſcus auferre poſſit, interim locus eſt reg. communi, *d. cap. fraternitas.*

Ad ſecundum reſpondetur vt ſupra, nempe, quod prædicta l. eſt pœnalis, ac proinde non obligat in conſcientia ante condemnationē, non enim theſaurus ante præd. l. erat in vllius bonis, nec poſtea eſt, ſed inuentoris ſit, vt prædiximus.

Secundam † partem ſupra dictæ receptiſſimæ diſtin-
23 ctionis, nempe quod quando quis inuenerit theſaurū loco proprio, ſiue fortuito, ſiue data opera, in totum ſibi acquirat vltra ſupra allegata, probat etiam tex. *in d. l. vnica C. de theſau. lib. 10. in fi.* & tenet Andreas de Yſernia *in c. 1. num. 90. quæ ſint Regal.* & Villalob. *in ærario communium opin. verb. theſaurus, n. 111 Ant. Gomez in l. 45. Taur. n. 51. Burſ. d. conſ. 269. num 2. lib. 2.* quos ad hoc refert & ſequitur Barbo. *in d. §. ſi fundum, num 26.* idque iure naturali eſſe inductum probat, *d. §. theſauros, & ibi gloſ. verb. Religioſo* & tradit Sylueſt. *vbi ſup. nu. 9.* & in his terminis accipiendum eſt quod tex. *in l. nunquam 31. §. theſaurus ff. de acquiren. rer. dominio,* indiſtincte decidit,
24 theſaurum ſcilicet cedere inuentori, † Vnde infert ibi Barboſ. iniuſtas videri leges, conſtituentes, quod theſaurus inuentus in loco proprio cedat Fiſco, & quod vt iuſtæ videantur, oportet eas intelligere, in caſu quo arte magica, vel in loco publico Fiſcali fuerit inuentus, vt in ſpecie inquit tenere Yſerniā *vbi ſup. n. 94. & Greg.* Lopez, *in d. l. 45 gloſ. penult.* & Sylueſt. *vbi ſup. num. 13.* ſed de hoc late agemus infra hac eadem quæſtione, vbi late probabimus contrarium.

25 Hinc † decidenda venit quæſtio illa ſatis inter noſtrates controuerſa, *an habens vtile tantum dominium, vt emphyteota, & feudatarius inueniens theſaurum eo loco, vbi habet prædictum vtile dominium tantum, inuentum theſaurum in ſolidum ſuum faciat, ſicut habens directum & vtile ſimul dominium nec ne?*

Speculator namque *in tit. de emphyteoſ. n. 158. verſ. 132.* & ibi Ioa. And. tenent, in hac ſpecie diuidendum eſſe theſaurum inter proprietarium, & emphyteotam, ſiue feudatarium, quaſi inuentum in fundo alieno, & Sylueſt. *ver. inuentum, n. 12 in fi. & Nauar. in manuali, c. 17. num. 173. & probat late Aluar Valaſ. de emphyteo. q. 15. nu. 1. cum ſequent.* cum quo demum ſentit D. Molina, *lib. 1. de Hiſpan. primogen. c. 27. num 7. ad fi.* & tenet Arag. *de iuſtit. & iur. 2. 2. q. 66. art. 5. pag 427. col. 2. ad fin. Ioan. Garſia in tractatu de expen. c. 22 num. 52. adde Valaſc. vbi ſup. num. 10.* quod ſi extraneus in loco emphyteotico theſaurum caſu inuenit; medietatem theſauri, quæ ad dominum agri ſpectat, totam pertinere ad ſolum emphyteotam, quia quando habens directum dominium concurrit cum habente vtile ad idem, præfertur habens vtile.

Contrariam tamen ſententiam, imo quod theſaurus in re emphyteotica, ſeu feudali inuentus pertineat omnino ad emphyteotam, ſeu vaſallum tenuit gloſ. ordinaria, *in d. §. theſauros, ver. ſuo, Inſt. de rerum diuiſ.* quam ibi ſequuntur Faber & communiter DD. *Ioa. de Platea in l. vn. col. 1. C. de theſau. lib. 10 Guil. Benedict. in c. Raynutius, de teſtam. verb. cetera bona, num. 34. Carol. Molin. in conſuet. Pariſien. § 37 gloſ. 10. num. 46.* Eſt communis ſecund. Aluar. Valaſ. *d. q. 15. num. 1.* ex quo idem profitetur, D. Molina Iuriſta, vbi ſup. & plures allegans idē profitetur: atque eam probat & ſequitur Petr. Barboſ. *in d. l. diuortio § ſi fundum, numer. 27. ff. ſolut. matrim. cum pluribus ſeq.* vbi *n.* 20. ait eam magis communem opinionem, & eſſe ſequendam: & mihi quidem idem videtur, quia omnis vtilitas prouenienſ a fundo ad emphyteotam, vel feudatarium pertinet. Ergo prædicta dimidia illis cedere debet, vt in ſimili conſiderat Pau. *conſ. 553. commodum, lib. 1.* Neque obſtat, quod verbum dominium, in dubio intelligitur de directo, *vt in l. 1. § ſi ager. vect. vel emphyt. pet.* quia nihilominus res poteſt dici mea, quanuis in illa dominium tantum vtile habeam, *l. locorum, C. de om. ag. deſert, lib. 11.* quare dominium vtile habens ſimpliciter dominus appellatur, *l. poſſeſſores, C. de fund. patrim. lib. 11.* Vnde diſpoſitio, *d. §. theſauros,* etiam in habente vtile dominium verificari poteſt, vt exiſtimauit gloſ. præallegata, ibi *ver. in ſuo,* communiter per DD. recepta, quidquid D. Molina Theolog. *in loco ſtatim citando col. 369* contendat, nihil colligi poſſe ex illa gloſ. nam non ſolum colligitur: verum etiam hoc expreſſe tenet ibi exponens, verba tex. illius, ſcilicet, *theſauros quos quis in ſuo loco inuenerit,* &c. nam inquit glo. ſuo iure directo, vel vtili, vt feudatarius, vel emphyteoticarius, vel ſimiles, & in hunc ſenſum acceperunt eam communiter omnes DD.

26 Ex † quibus fugiendum eſt ab opinione tertia, eaq; ſingulari Molinæ Theolog. *de iuſt. & iur. 1 p. 2. t. 1 ad. diſput. 56. col 370.* exiſtimantis in præ[illegible] ſpecie, & quæſt. dimidiam theſauri ratione inuentionis debitam, proprietario, aut emphyteotæ, vel feudatario, qui illum in feudali, aut emphyteotico prædio inuenerit, ſemper eſſe tribuendam, reliquum vero, quod iuxta iuris diſpoſitionem debetur domino agri, diuidendum eſſe inter proprietarium, & emphyteotam, aut inter proprietarium, & feudatarium, eodemque modo ſi extraneus in eo prædio theſaurum inueniat, portionem, quæ ex illo domino prædii debetur, ſimiliter eſſe diuidendam inter vtrumque, ſicut etiam inter eos dominium prædii diuiſum eſt.

Ad quod aſſerendum primo ducitur, quia data opinione Nauar. & ceterorum id poſtulat æquitas reique ipſius natura, vt ex ſe inquit eſſe manifeſtum.

Secundo, quoniam hoc confortat magis gloſſ. illi receptæ *d. §. theſauros.* & potiſſimum argum. a ſimili, *in l. is qui, ff. de acquir. rer. dom.* cum tamen nullum ſit ius, vnde contrarium colligatur. Traditur namque, *in d. l. is qui;* quod ſi ſeruus, qui a tribus, aut quatuor dominis poſſidetur caſu theſaurum inueniat in fundo alieno: dimidium illius eſt domini fundi, & alterum dimidium inter dominos ſerui diuiditur in ea portione, in qua vnuſquiſque dominium illius habuerit: a ſimili ergo, quando vnus in communi agro cum altero, vt emphyteota ſiue cum proprietario, theſaurum inuenit, medietas, quæ illi iure inuentoris cedit, ac pertinet, integra

illi debetur, altera vero medietas, quæ domino agri debetur, diuidenda erit inter vtrumque, ſicut dominium inter vtrumq; diuiſum eſt, Hæc ille.

Hæc enim opinio ſingularis, ac falſa eſt, nec iure fundata, non enim a communibus traditionibus noſtrorum paſſim recedendum eſt prætextu acuitatis ingenii, præſertim in praxi, ſed raro, & cum iuditio, videlicet quando tex. clarus, vel ratio naturalis, vel alia iuridica ratio concludens eſt in contrarium, quibus commode reſponderi nequit, alias namque vnuſquiſque ſcriptorum facile ius diceret, nihilque erit in iure tutum & pro arbitrio capitis iudices ſentētias proferent, prout libuerit in maximam Reipublicæ Chriſtianæ pernitiem: vnde merito, quod in dubio iuxta communes ſententias iudicandum ſit, præſertim cum contrariæ virib. deſtituuntur, vt præd. Molinæ.

Quod autem non ſit vera hæc opinio Molinæ Theologi, præterquam quod eſt ſingularis, probatur ex ſupra adductis pro magis recepta ſententia, neq; obſtant fundamenta ipſius Molinæ.

Quonirm primum, eiſdem rationibus corruit, præcipue cum ipſe non ſequatur opinionem Nauar. & cæterorum, cui innititur hæc tertia ſua opinio.

Secundum ceſſat, quia negamus, ſuam opinionem conformari gloſſæ receptæ, *in d. §. theſauros,* quæ magis communem ſententiam tenet.

Tertium corruit ſimiliter, quoniam, & ſi argum. a ſimili ſit validum in iure, *l. non poſſunt cum ſimil. ff. de legibus:* attamen data diſſimilitudine perit, *l. inter ſtipulantem, §. ſacram, ff. de verb. oblig. ibi, ſed hæc diſſimilia ſunt, cum ſimile:* Quod autem ſpecies tex. *in d. l. is qui, ff. de acquir rer. dom.* non ſit ſimilis noſtræ, de qua nunc agimus patet, quia plures domini eiuſdem ſerui habent dominium directum, & vtile in eodem ſeruo, & ſiç omnino ſimile vnuſquiſque pro ſua parte: vnde merito, quod dimidium theſauri caſu inuenti ab illo ſeruo in fundo alieno diuidatur inter eos pro ea portione, qua vnuſquiſque in eo ſeruo dominium habuerit: at vero dominium directum, & dominium vtile in diuerſis perſonis, nempe proprietario, & emphyteota, ſeu fundatario conſiſtentia, ſunt diuerſa: directum namque eſt ſine vtilitate, vtile vero cum omni vtilitate proueniente a fundo. Cū ergo dimidia pars theſauri inuenti in præd. fundo ſit vtilitas ipſius fundi, ea tota ſequitur eius dominium vtile habentem, & ſic pertinet ad emphyteotam, vel feudatarium: nulla vero pars eius dimidiæ ad habentem dominium directum, quia ceſſat ratio d. l. is qui, hoc eſt ſimilitudo dominii, cum dominium vtile ſit diuerſum a directo: procederet tamen recte argumentum, & ſimilitudo d. l. is qui, quando diremus caſum, quod plures eſſent domini ſimiles agri, in quo inuentus eſt theſaurus, nempe dominii directi, & vtilis ſimul, vel vtilis tantum, tunc enim rectius dixiſſet Molin. dimidiam partem theſauri in eo fundo inuenti, quæ domino fundi debetur, pertinere ad omnes eius dominos directi, & vtilis dominij ſimul vel vtilis tantum, pro ea parte pro qua vnuſquiſque eorum dominium illius haberet. & ita inter eos eſſe diuidendam: Ceterum cum in noſtra ſpecie, de qua agimus, dominium directum, & dominium vtile in diuerſis perſonis conſiſtentia, ſint diuerſa non poteſt ad eam extendi per ſimilitudinem, deciſio tex. in *d. l. is qui.* Reſoluimus igitur ex ſupra dictis, veram eſſe, ac proculdubio tenendam in iudicando, & conſulendo magis receptam ſupra dictam ſententiam, quæ habet, quod ſi quis inueniat theſaurum in loco, in quo tantum habet vtile dominium, vt emhyteota, & feudatarius, is in ſolidum eum ſuum faciet, nec aliqua eius pars debebitur domino directo.

Quod † ſi proprietarius inueniat theſaurum in fundo emphyteotico, quamuis ipſe ratione inuentionis habere debeat dimidium theſauri, altera tamen dimidia, quæ ratione fundi acquiritur, pertinebit ad emphyteotam. Nam cum hic in hac materia conſideretur tanquam verus dominus, fundi neceſſario proprietarius debet conſiderari ac ſi theſaurum inueniſſet in loco alieno, argument. *l. ſi vt certo §. ſi. ff. commodi.* Vnde prædicta diuiſio facienda eſt, & quia vbi concurrunt vtile dominium, & directum, ſemper vtile præfertur, *l. procurator 55. & ibi Bart. & Paulus ff. de pro[illegible] a Barboſa vbi ſup. n. 29 ad fi.* 27

Pari † ratione ſi extraneus inueniat theſaurum in fundo emphyteotico, eum diuidet cum emphyteota, & non cum proprietario, *Ange. in d. §. theſauros, n. 2. Inſt. de rer. diuiſ. Sylueſt. verb. inuentum, nu. 12. in fi. Valaſc. de emphyteoſ. q. 15. numer. 15. quos refert, & ſequitur Barboſ. vbi ſupra.* 28

Sic † etiam ſi poſſeſſor maioratus inueniat theſaurū in loco maioratus, illum in totum proculdubio ſuum efficiet. Ceſſant enim in eo rationes, quæ adducuntur aduerſus emphyteotam, cum is dominus ſit vtilis, & directus rerum maioratus, *l. non ideo, ff. de rei vend.* ac in eo verificātur verba *d. §. theſauros,* vt probat D. Molina Iuriſta, *d. lib. 1. de Hiſpan. primogen. c. 23. num. 7.* quem ſequitur Ioan. Garſ. *d. c. 22. nu. 50.* & latius probat Barboſ. *vbi ſupra, nu. 30. & Molin. Theolo. d. diſput. 56. verſic. theſaurus vero. col. 368.* 29

Non † tamen minor dubitatio eſt in propoſito, *an ad acquirendum theſaurum inuentum in fundo proprio, requiratur etiam apprehenſio ipſius, an vero ſufficiat ſola inuentio?* Et in hoc articulo verior & magis recepta ſententia eſt, requiri vtrumque, ſcilicet, & inuentionem, & apprehenſionem, ex tex. *in l. 3. §. Neratius in fi. ff. de acqui. poſſ. ibi, quidam putant Sabini ſententiam veriorem eſſe, nec alias eum poſſidere, qui ſcit, niſi loco motus ſit,* quia non *ſit ſub cuſtodia noſtra,* quibus conſentio: quem tex. in hoc late, & eleganter expendit Petr. Barboſ. *vbi ſup. num 35. 36. & 37.* vbi quod aperte probat hanc commu- 30
nem opinionem. † Neque obſtat, quod qui poſſidet 31
continens, videtur etiam poſſidere & contentum, *l. clauibus, ff. de contrahend. emt.* hæc namque regula procedit in his, quæ ſunt ſub cuſtodia alicuius certi hominis: ceterum theſaurus non eſt ſub alicuius cuſtodia, quandiu non fuerit apprehenſus, & ideo prædicta regula in hoc caſu induci non poteſt, *vt in d. §. Neratius, ibi, quia non ſit ſub cuſtodia,* & explicat latius ex mente aliorum, Ant. Gomez, *in l. 45. Taur. num. 47. ad medium.* Et ita merito hanc opinionem principalem, quæ requirit inuentionem, & apprehenſionem copulatiue ad acquiſitionem theſauri, tenuit Bart *in l. 1. in princ. numer. 18. ff. de acquir. poſſ.* receptus, vt ibi aſſerit Alciat. *n. 39. Iaſ. in d. §. Neratius, num. 10 Afflict. in c. vnic. §. fi. numer. 2. quæ ſint Reg. Ant. Gomez vbi ſupra. Burſat. conſ. 269. nu. 11. lib. 2. ſentit D. Thom. 2. 2. q. 66. ar. 4. ad primam, glo. in l. peregre, verb. ſupra, ff. de acquir. poſſeſſ.* Et hoc eſt receptius *ſecundum Ioan. Oroſ. in l. item lapilli, num. 2. & 3 ff. de rerum diuiſione.* ex Socin. & Iaſ. quos refert, & quibus aſſentitur, & ab hac opinione non eſt recedendum, quia ſine dubio magis recepta eſt ſecund. Petrum Barboſ. qui eam probat, ſequitur, & defendit *vbi ſup. nu. 34. cum ſequent.* Ante apprehenſionem enim inuentor magis dicitur ſcire locum in quo eſt theſaurus, quam illum inueniſſe, & quia dum eſt in eo loco, in quo fuit reconditus adhuc dicitur theſaurus, & videtur remanere in ſua libertate naturali, & ſic adhuc nullius eſſe videtur, vt ſubtiliter conſiderat Conna. *lib. 3. comment. c. 4. poſt princ.*

Quibus † ſit vt tex. *in §. theſauros, Inſt. de rerum diuiſ.* 32
dum probat, dominium fundi facere theſaurum inuentum in proprio fundo, debeat intelligi, poſtquā

illum apprehenderit, quia ante apprehensionem proprie non dicitur inuenisse, argumento *l. si barsatorem, C. de fideiuss.* Et ita est tenendum.

Contrariam opinionem, imo quod dominium thesauri acquiratur sola inuentione, & conspectu absque alia apprehensione, sentit gloss. *in §. item lapilli, Inst. de rerum diuisione*, & ibi defendit Portius, *gloss. in l. vnica C. de thesau. lib. 10. Socin in d. §. Neratius, num. 6.* cuius opinionem putat veriorem Decius *in l. 1. in prin. num. 61. ff. de acquir. poss.* & tenet Valasc. *de emphyteo, q. 15. num. 2. & 6.* & hanc esse communem opinionem omnium Doctorum affirmat Auenda. *lib. 1. c. 4. Prat. num. 33. vers. licet secundum.* & hoc esse receptum ait Platea, *in d. §. thesauros, num. 76. & ibi Portius num. 29.* quos ad hoc citat Ioan. Oros. *vbi supra.* Sed præcedens sententia longe verior, & receptior est, atque proinde tenenda.

33 At vero, † quando quis neque vtile, neq; directum dominium in fundo aliquo habens inuenit in eo thesaurum, tunc esto illum fundum in pignus acceperit, aut locatum illum habeat nihil portionis illius thesauri, quæ domino fundi debetur, ad eum pertinet, sed ad dominum agri. Quare si casu illum reperiat, dimidium debetur domino agri, & dimidium ipsi, iure inuentoris, *l. si is qui, ff. de acquir. rer. dom. Nau. in manual. c. 17. numer. 175. Aragon de iust. & iur. q. 66. art. 5. vers. quartum quod exponitur, pag. 427. Molin. Theolog. d. disput. 56. col. 368.*
34 *vers. at quando.* † Vbi quod si de industria illum quærat, ac inueniat, totus debetur domino agri, de quo infra latius agemus.

35 Idem esse † omnino dicendum probat si nudus vsufructuarius thesaurum inueniat in fundo, cuius habet vsumfructum, *vt affirmant Aluar. Valasc. de iur. emphyt. p. 1. quæst. 15. num. 1. & Molina Iurista, lib. 1. de Hisp. primogen. cap. 23. num. 2.* vbi de communi testatur, & alter etiam Molin. *vbi sup.* & bene declarans Barbos. *in d. §. si fundum, numer. 25.* & Salon *de iustit. & iur. q. 66. ar. 5. col. 1299.*

36 Quod si † thesaurus, cõstante matrimonio in fundo dotali inueniatur, dimidia pars, quæ domino soli competit, debet esse apud virum, constante matrimonio, eo vero soluto vxori restituenda est, *d. l. diuortio. 8. §. si fundum, ff. solut. matri. vbi* Barbos. *nu. 23. & 24.* plures id tenentes, citat, tenet Aragon *vbi sup.* & Salon, *de iust. & iur. q. 66. ar. 5. col. 1299.* est communis secundum Molin. Iuristam, vbi *sup. d. c. 23. num. 2. & 6.* & tenet alter Molin.
37 *d. disputatione 56. col. 368. in prin.* † Quod si ipse maritus reperiat thesaurum in fundo dotali, efficitur dominus illius pro dimidia, ac si eum inuenisset in fundo prorsus alieno, quia hæc ei tribuitur ratione inuentionis, & apprehensionis, sicut cuilibet extraneo daretur, non vero ratione alicuius dominii, ita recte glos. *2. in d. l. vnica, C. de thesaur. libr. 10.* & Barb. *vbi supra num. 23.*

38 Quoad † tertiam partem distinctionis principalis, atque receptissimæ, quæ habet, quod thesaurus inuentus in fundo alieno absque arte magica, data tamen opera totus domino fundi competat: fortuito tamen inuentus pro parte dimidia domino agri, pro alia dimidia inuentori, ex *§. thesauros, Instit. de rerum diuis. & l. 45. tit. 28. par. 3.* quam exornat Bursat. *d. cons. 209. numer. 3. lib. 2. & Gregor. Lopez, in leg. 5. titul. 15. par. 2. in glos. e mineros ad medium, Villalobus in ærario com. opin. ver. thesaurus, numer. 112.* & late Barbos. *vbi sup. num. 39. cum sequent.*

39 Obseruandum † est, eam adeo procedere, vt inuentor thesauri teneatur in foro conscientiæ partim domino fundi, etiam ignaro, restituere, cum hoc casu non agatur de pœna, sed de dimidia thesauri applicata per legem domino fundi, & sic teneatur inuentor suam partem domino fundi restituere, Ita Caiet. *2. 2. q. 66. art. 3. ad secundum,* quem referunt, & sequuntur Nau. *in manuali, cap. 17. num. 175* & Molina Theologus *d. disputat. 56. col. 366 & Barbos. vbi sup. sub num. 38.* Soto & recentiores multo probabilius, *secund. Salon. de iust. & iur. q. 66. art. 5. col. 1298.* † Ex quo idem probo quoad inuenien- 40
tem thesaurum in agro alieno adhibita industria, vt teneatur totum in conscientia domino agri restituere, etiam ante sententiam & condemnationem, licet sint qui velint contrarium, existimantes in hoc casu leges, de hoc loquentes, esse pœnales, in quam sententiam inclinat Salon, *vbi supra* licet fateatur vtramq; partem esse probabilem: ego probabiliorem esse existimo quam supra probaui.

Illud † tamen in proposito explicare libet; *an si quis* 41
ex facultate domini agri quærat & inueniat in eo thesaurum illum sibi, aut domino acquirat? Et Syluest. quidem in *sum. verb. inuentum, num. 8.* respondit, quod si dominus agri sciens esse ibi thesaurum, facultatem faciat, quærendi illum, vt sit inuentoris, efficitur inuentoris, quia libere concedit ius suum; si vero quærendi eum facultatem faciat, ignorans opes, quas in suo agro habet, cum tamen eam petens, sciat, eas ibi latere, tunc quidem totus domino agri acquiritur, eo quod de industria censeatur in eo loco thesaurum quæsiuisse, nec facultas illa fuerit sufficienter voluntaria ex parte concedentis, propter illius ignorantiam, exsistente ea scientia ex parte illam postulantis, ac obtinentis, atque ita non fuerit sufficiens ad dominium transferendum, vt eum sequutus exponit Molin. Theol. *de iust. & iur. 1. p. d. disp. 56. col. 366. vers. dubium est,* addens, quod si sine vlla scientia, quod thesaurus in eo loco lateret, peteretur, & obtineretur facultas, totus efficeretur inuenientis, idemque ait esse, si cum sola spe illum inueniendi præsertim si coniecturæ, quæ erant ad illum inueniendum, si vllius essent momenti, domino agri exponerentur & in hoc euentu veram esse opinionem Nauar. *d. cap. 17. num. 172.* qui absolute affirmat, thesaurum de industria quæsitum in alieno agro ex facultate domini agri, esse totum inuentoris, ex Syluest. *in aurea rosa casu 19.* de quo etiam agit Arag. *de iust. & iur. 2. 2. q. 66. ar. 5. vers. tertium exponitur, pag. 427.*

Ego † vero clarius rem hanc resoluendam esse ex 42
nostris cum communi sententia censeo: nempe quod si quis data opera perquisiuit thesaurum & inuenerit in alieno fundo, etiam domino agri consentiente, adhuc ratione inuentionis perquirens nihil habebit, sed totus thesaurus ad dominum fundi pertinebit ex tex. expresso, *in d. l. vnica, C. de thesaur. lib. 10.* secundum eius communem literam ibi, *inuitis*, imo neque volentibus: ita tenet Bart. *in l. si cum dotem §. transgrediamur, numer. 1. ff. solut. matrim. Montolon. in promtuario iuris, ver. thesaurizare, Auenda lib. 1. c. 4. Prat. num 33. vers. quarta conclusio Bursat. d. cons. 209. num. 3. lib. 2.* est communis secund. *Ant. Goman l. 45. Taur. n. 51. Villalob. vbi sup. verb. thesaurus num. 112 & Barb. vbi sup. sub nu. 37. & 40.* improbans Nauar. *vbi sup.* contrarium tenentem, & pro vera resolutione tres casus distinguit, ex quibus plene cognitio huius dubii resoluitur, atque perpenditur.

Primus est, † quando quis vult quærere thesaurum 43
in fundo alieno nomine ipsius domini, & ad eius vtilitatem, & tunc licitum est hoc facere quia tunc ipse dominus videtur in suo acquirere, *l. quod meo, in princ. ff. de acquir. poss.* ac proinde thesaurus, hoc modo inuentus, totus cedet ad vtilitatem domini, & inuentor hoc casu tantum habebit mercedem operum, & laboris, iuxta conuentionem inter eos factam, *secundum Ioa. ac Paul. in d. l. vnica, num. 4. C. de thesaur. lib. 10. & ibi Rebuf. col. 1. Auend. d. lib. 1. cap. 4. Prat. n. 33. vers. quinta conclusio, l. 45. in vers. & as si lo fallasse, & ibi Greg. Lopez, in glo. laborando.*

Secundus

44 Secundus casus est, † quando constat, dominum ius quærendi thesaurum in fundo proprio, sponte transtulisse in alium, quærere volentem, vt sic ille quasi dominus fundi quæreretur: tunc namque is, tanquam dominus, thesaurum inuentum suum faciet in solidum, ac si in suo fundo inuenisset, vt colligitur ex Syluest. *vbi supra num. 10. & 14.* & tenet Molina Theologus *vbi sup.* & sequitur Barbosa, etiam *vbi sup. num. 40.* Hoc verum intelligo, nisi aliter inter ipsos conuentum sit super thesauro diuidendo, quia tunc ista conuentio seruanda erit.

45 Tertius casus est, † quando dominus fundi nõ transtulit ius quærendi, sibi competens, in illum tertium, sed quasi cumulatiue ei concessit etiam potestatem quærendi thesaurum in proprio fundo: & in his terminis loquitur *d. l. vnica. C. de thesaur. lib. 10.* disponens, quod totus thesaurus sit domini fundi: quia inuentio thesauri ex se incertissima est. Et in qua sæpe homines vane & temerarie se exercent, & ad reprimendam hanc hominum temeritatem, & vanitatem, & etiam inconsultam cupiditatem effodiendi agros alienos, constitutum est. vt is ex inuento thesauro (etiam de voluntate domini) nihil consequatur, vt sic sciens nihil vtilitatis reportaturum ex inuentione, facilius se abstineat a prædicta, & inconsulta temeritate effodiendi aliena, vt colligitur ex *d. l. vnica. in fin. & aliis. ita Barbos. vbi sup. num. 41.* aliis huius rei rationibus aliorum explosis, quos retulerat *n. 39.* Iuxta prædicta ergo veniunt explicanda ea, quę supra retulimus ex Syluest. *d. verbo, inuentum, num. 8. & 10.* alias enim intellectus, quem ibi ipse assignat ad *d. l. vnica.* sustineri non potest, quia est contra verba *d. l. vnica.* vt expendit Barbos. *vbi sup. nu. 41. post medium.*

46 Sed quod magis torquet animos † scribentium in hac materia est, super conciliatione duorum iurium, quæ iuxta eorum literam, & decisionem ex diametro repugnant. text. namque *in l. 3. § fin. incip. si in locis ff. de iur. fisci.* ex Callistrati Iurisconsulti sententia decidit, thesaurum inuentum in loco religioso pro dimidia parte fisco vindicari. Idem probatur, *in c. 1. quæ sint Regal. in vsibus feudi.* At vero Iustinianus Imperator, *in §. thesauros. Inst. de rerum diuis.* respondit, thesaurum inuentum in loco religioso fortuito, in totũ inuentoris esse: Quare ea iura sibi inuicem aduersari fatentur.

Primus intellectus est Accursij in vtroque loco intelligentis Iustiniani responsum secundum naturalem æquitatem, vt patet ex principio eiusdem text. Callistrati vero sententiam secundum iuris rigorem procedere censet, qui hoc in casu præualere debet æquitati propter publicam vtilitatem, quæ in fisco versatur. *argumento l. vtilitas C. de primipil. lib. 12.* hunc intellectum sequuntur Rayner. & Bartol. *in d. §. fin. Ysernia, in d. c. vnico. num. 93. quæ sint Regal. & ante eos Azo. in summa. de rerum diuis. num. 56.* Et esse antiquorum communem sententiam asserit Alciat. *libr. 7. Parerg. iuris. cap. 1. ad finem.* & esse magis communem opinionem ex Ias. profitetur Anton. Gomez. *in l. 45. Tauri. num. 52.* & refert Barbos. *in d. §. si fundum. num. 42.* vbi citat etiam Villalob. *in suo ærario commun. opin. num. 117.* dicentem, ex hac caussa, quod thesaurus inuentus in loco religioso, vel publico, pro dimidia quæritur fisco, quod etiam tradit Bursatus, *cons. 209. num. 4. lib. 2.* & quod idem sentit Harmenopulus *in promtuar. lib. 2. tit. 6.* dum refert decisionem *d. l. 3. §. fin.* quasi in iudiciis sit seruanda, consonat consideratio Duareni, *lib. 1. emendat. cap. 3. censentis. d. § thesauros.* coniungendum esse, cum *d. l. 3. §. fin.* At sit sensus, quod Diuus Adrianus, naturalem rationem sequutus, constituit thesaurum in loco sacro, vel religioso inuentum, in totum acquiri inuentori: sed postea diui fratres constituerunt, pro dimidia parte acquiri fisco, vt est expressum *in dict. §. fin.* Et ita etiam hodie in quibusdam institutionibus nouiter impressis id reperitur additum decisioni tex *in d. § thesauros.*

Comprobatur etiam hic intellectus, quia vt ex supra dictis patet, ex duobus Iurisconsultorũ responsis contrarijs, Adriani, nempe, & Callistrati, Iustinianus nouissimus responso Adriani adhæret, idq; sequutus videtur, tacito atque omisso, & sic reiecto Callistrati responso. Ergo correctio inducitur.

Neque obstat consideratio Couarruu. *in regul. peccatum, 3. part. § 2. num. 3. de regul. iur. in sexto. & Barbos. vbi supra dict. num. 42. ad finem.* qua nituntur ad reprobandum primum intellectum, & concordiam communiter receptam, nempe, quod cum responsum Adriani, de quo, *in d. § thesauros.* sit antiquius respõso Callistrati, de quo, *in d. l. 3. §. fin. ff. de iure fisci.* non est verisimile, Iustinianum in suis institutionibus, quas edidit vt iuuenis, iuris principio acciperent falsam, vel iure ciuili iam derogatam sententiam tradidisse: quoniam consonantius videtur, quod cum Iustinianus sciens, diuos fratres constituisse id, quod ex Callistrato refertur, *in d. l. 3. §. fin.* Et nihilominus recitans constitutionem Adriani contrariam, satis significauerit, iam hodie non esse obseruandam decisionem, *d. l. 3. §. fin.* sed magis standum esse decisioni Adriani relatæ *in d. § thesauros.* & ita æquitas scripta præferatur rigori, iuxta *l. placuit. & ibi Doctores. C. de iudic.* atque ita voluit vulgar. relat. per gloss. *in dict. §. thesauros. verbo, religioso.* & ibi sequuntur Angel. *ad finem.* & Æguinarius Baro, & Peregrin. *de iur. fisc. lib. 4. tom. 2. num. 7.* quos in hoc citat Barbo. *vbi supra num. 43.* Et profecto hic videtur verior sensus Iustiniani, & congruentior conciliatio illorum iurium, tametsi eam adhuc improbet Barbos. tum prædicta ratione, tum etiam, quia correctio legum est vitanda, sed responderi potest hic patere animum Iustiniani adhærentis potius responso Adriani, quam diuorum fratrũ; & hoc probat Couarr. *vbi supra d. n. 3. vers. fortassis illud.*

Primus intellectus, & concordia ad prædicta iura est; ex gloss. *in dict. l. 3. §. fin.* quæ intelligit, text. illum procedere, quando thesaurus fuit inuentus data opera, textus vero, *in dict. § thesauros.* vbi inuentio thesauri fortuito contigerit. Hæc tamen concordia licet conueniat literæ, *dict. §. thesauros* ceterum *ad dict. §. fin.* diuinatoria est; & falsa, vt optime probat Couarru. *vbi supra d. num. 3.*

Tertius intellectus est, ex Claud. Cantiuncul. *in d. §. thesauros.* quem citat Dd. statim referendi, nempe vt Iustiniani sententia obtineat in thesauro inuento in loco sacro, aut religioso, proprio tamen ipsius inuentoris: Licet enim cuiq; locum religiosum propria auctoritate facere, inferendo in eum mortui corpus, *text. in §. religiosum. Inst de rerum diuis. l. cum in diuersis. ff. de religios. & sumt. fun.* Sacrum autem propria auctoritate fieri nõ potest, sed necessaria est auctoritas publica. *§ sacra. Instit. de rer. diuis.* eademq; auctoritate publica licebit priuato illũ locum obtinere, sicq; ob id, quod locus ille sacer, vel religiosus paulo ante priuatus fuerat ipsius inuentoris, ab ipsoque possidetur, thesaurus ibi inuentus in totum ei cedit, tex. tamen *in d. l. 3. §. fin.* procedat in loco sacro, aut religioso, qui inuentoris non est, nec antea fuerat, nec ab eo detinetur. Et fuit potius Alciat. *lib. 7. Parerg. iur. c. 1. ad fin.* & sequuntur Balduin. *in d. §. thesauros. col. 2.* & notabiliter comprobat Conna. *lib. 3. commen. c. 4. n. 2.* & Carondas, *lib. 1. verisimil. c. 21. pag. 79.* Sed hunc intellectum & concordiam improbant Couarruu. *vbi sup. d. n. 3. vers. tertia igitur ratio.* & Barb. *vbi sup. d. n. 43.* tanquam diuinatiuam, & nulla probabili ratione differentiæ nitentem.

Quartus & vltimus intellectus ad prædicta iura est; quod thesaurus inuentus in loco sacro totus est inuentoris, vt est expressum, *in d. §. thesauros.* cui in his terminis nulla lex contradicit, & expresse Theoph. *in §.* [illegible]

quas per se nobis acqu. Et rationem assignat Barbos. *vbi sup. nu. 43. ad fi. nu. 44. in princ.*

Controuersia igitur tantum est in thesauro inuento in loco religioso: in eis namque iuxta text. *in d. §. thesauros.* totus quæritur inuentori, sed iuxta *d. §. fin.* dimidia pars eius Fisco vendicatur: sed pro horum iurium concordia, & intellectu videtur dicendum, quod si quis reperiat thesaurum in loco religioso, in quo habeat ius sepulcri, in totum ei acquiratur, quia cum tunc, quoad dominum, non sit in alicuius bonis, & sepulcrū, quoad vsum sit suum, meritoque in totum ei quæratur thesaurus: Si autem reperiatur in loco religioso, qui sit alterius quoad vsum, tunc procedat *dict. l. 3. §. fin. ff. de iur. fisc.* quia cum sepulcrum quoad vsum, & ius sepeliendi sit in bonis alterius, & sic quodam modo alienum, non debet inuentor totum thesaurum lucrari, iuxta regul. *d. §. thesauros.*

Ceterum cum præd. ius competens habenti ius sepulcri non sit dominium, & dimidia thesauri inuenti tantum domino rei, in qua reperitur, debeat præstari, vt *in d. §. thesauros, cum simil.* prædicta dimidia danda non est habenti ius sepulcri, ac proinde tanquam in dominio vacante, quoad partem Fiscus succedet, argumento text. *tit. C. de bon. vacan. lib. 10.* ita nouiter censet intelligenda prædicta iura Petr. Barbos. *vbi sup. num. 45.* inde inferens.

Primo, explicationem ad *d. §. thesauros.* vt debeat intelligi generaliter, quando quis reperit thesaurum in loco religioso, in quo habebat ius sepulcri ob rationem, de qua supra, quamuis supra relati videantur restringere ad locum religiosum, situm in fundo inuentoris.

Secundo infert, quod in specie *d. l. 3. d. §. fin. de iure fisc.* dimidia quæretur fisco, non solum quando locus religiosus erat in loco publico, ad quos terminos eum textum restringebat Connan. *lib. 3. comment. c. 4. num. 2. ad fin. Balduin. in d. §. thesauros. col. 2.* Sed etiam quando est in loco priuato, semper enim dimidia quæretur Fisco ob rationem *de qua supra*, & colligitur ex *d. l. 3. §. fin.* dum dicit, id procedere etiam in thesauro reperto in monumentis, quæ quis in memoriam defuncti constituit in loco proprio, *l. monumentum. ff. de relig. & sumt. fun.* Et tamen quia & illa religiosa censentur. *l. monumenta. C. de legat.* ex thesauro in illis inuento fiscus habebit dimidiam ob rationem, *de qua sup.*

Sed salua pace tanti viri, hic quartus nouus intellectus ad conciliationem prædictorum iurium diuinatorius prorsus est, tum ad literam, *dict. §. thesauros.* vbi indistincte dicitur, quod sicut thesaurus inuentus in loco proprio est totus inuentoris, ita idem est dicendum in thesauro ab aliquo inuento in loco sacro, aut religioso. Ex quibus etiam verbis corruit ratio differentiæ inter prædictos casus thesauri inuenti in loco sacro, & in loco religioso assignata per Barbo. *vbi sup. num. 44.* tum etiam ad literam, *dict. l. 3. § fin.* quæ indistincte probat contrarium.

Et præterea confunditur is nouus intellectus, quia sicut quando quis reperit thesaurum in loco religioso, in quo habebat ius sepulcri, thesaurus in totum ei acquiritur, quia dominium non est in alicuius bonis, & sepulcrum quoad vsum est suum, nullaque pars Fisco defertur, vt per Barbo. *vbi supra.* Quare in secundo casu quando thesaurus reperitur in loco religioso, qui est alterius, quoad vsum, dimidia saltem pars acquiretur illi, qui habet sepulcri vsum, & altera dimidia inuentori, & sic nulla pars Fisco. Si n. in hoc secundo casu vacat dominiū, & hac ratione fisco defertur dimidia; eadem met ratione in primo casu dicendum esset quoque inuentori habenti ius sepulcri in illo loco, dimidiam tantum quæri ratione inuentionis, altera vero dimidia Fisco, quia ita etiam vacat ea in specie dominium, sicut in secundo casu: quod si in primo casu Fisco dimidia non quæritur, nec in secundo quæri debebat: Contrarium tamen respondet Barbo. Ergo suus hic intellectus minime posse procedere videtur.

Verius igitur, & tenendum esse resoluo, vt præmisimus, fatendo, quod prædicta duo Iurisconsultorum responsa, Adriani, scilicet, & diuorum fratrum, quoad thesaurum in loco religioso inuentum, sunt omnino contraria, vt patet, vt contingit sæpe inter Iurisconsultos. Callistratus autem elegit sententiam diuorum fratrum, quæ habet, vt dimidia thesauri inuenti in loco religioso, vel monumentis vendicetur Fisco: Iustiniano vero (cui est standum) sententia Adriani placuit, quæ habet, vt thesaurus in loco sacro, vel religioso inuentus in totum quæratur inuentori, sicut quando cum quis in loco suo inuenit, & hoc propter naturalem æquitatem, & ita merito hanc sententiam Iustiniani elegit Couarru. *vbi sup. dict. num. 3.* ibi: *sed nos in loco religioso Iustiniani sententiam eligimus.* & ego eam probo, addit Salon, *de iustit. & iur. quæstio. 66. artic. 5. col. 1299.* quod inueniens thesaurum in loco sacro, vel religioso, qui est proprius Ecclesiæ, vel religionis, vel Prælati, tenetur restituere illi Ecclesiæ, religioni, vel Prælato dimidiam, sicut qui eum inuenit in loco alieno, secundum Turrecremat. & Sotum, & quod text. *in d. §. thesauros.* procedat in loco sacro, vel religioso, qui est communis omnibus, & in nullius bonis.

Hodie autem apud nos, † qui loca religiosa, & sacra 47
alia significatione accipimus, & interpretamur, thesaurus in loco religioso, aut sacro inuentus pro ea parte ad Ecclesiam, eiusq; Prælatum pertinebit, pro qua ad priuatum, qui dominus illius loci fuisset, si locus ille non religiosus, sed priuatus domini foret. Ita tenent Ioan. Fab. Angel. & Portius *in d. §. thesauros. Practic. Papiens. in libell. action. real. verbo, iure dominij num. 6. Cassan. in consuet. Burg. rub. 1. §. 1. num. 21. Montelon. in promtua. iur. verb. thesaurizare, Syluest. verb. inuentum. num. 11. Couarru. vbi sup. num. 3. ad fin. Greg. Lopez, in d. l. 45. gloss. 1. in fin. tit. 28. p. 3. Auen. lib. 1. c. 4. Prat. num. 33. in vers. sed iure Regio. Nauar. in manuali, cap. 17. num. 175. Anton. Gomez. in l. 45. nu. 52. Molin. Theolog. de iust. & iur. 1. p. disput. 56. col. 367. vers. dubium præterea.* tametsi gloss. *in c. si quid inuenisti. 14. q. 5.* velit etiam hodie in locis religiosis seruandam esse Iustiniani decisionem: Loca namque sacra non constituuntur nisi auctoritate Pontificia, *§. sacra, Inst. de rerum diuis.* & pariter hodie loca religiosa, *cap. ad hæc, de religios. domibus.* & sic pertinent ad Ecclesiam, & consequenter ad Prælatum, qui eam Ecclesiam suam dicere potest, *cap. si tibi absenti. de præb. in sexto.* neque iura ciuilia statuere poterunt, vt in prædicto casu medietas thesauri quæreretur fisco in præiudicium Ecclesiæ, *cap. Ecclesia, de constitut.*

Solus Petrus Barbos. *in d. §. si fundum. num. 46.* tenet contra hanc communem sententiam, respondens eius fundamentis, qui *num. 47.* fatetur posse eam admitti, quando thesaurus inuenitur in fundo Ecclesiæ deputato ad ministrorum sustentationem, sed non discedas a præd. communi sententia.

Vltimo illud in proposito erit obseruandum, quod 48
ita demum inueniens thesaurum in loco sacro, vel religioso facit eum suum, scilicet, si fortuito inuenerit, vt clare probat *dict. §. thesauros. Instit. de rerum diuisione:* secus si adhibita industria cum inuenerit, quia tunc in nihilo faciet suum, vt in specie probat Antonius Gomez, *in d. l. 45. Tauri. num. 52. ad finem.* & latius Barbosa, *vbi supra, dict. num. 47.* & est text. *in c. vnico. in fin. quæ sint Regal.*

Nunc videamus quid dicendum sit † *de thesauro in-* 49
uento in loco Principis, Fiscali, vel etiam publico? Et resoluendum est, pro dimidia quæri Fisco, vti si fuisset inuen-

tus in loco priuati, sine dubio dimidia ad dominum pertineret, *d. l. 3. §. fin. ff. de iur. Fisc. Theophil. in §. si. Instit. per quas personas, nob. acqui. text. in §. thesauros, ad fin. Instit. de rerum diuisione*, nisi data opera in prædictis locis thesaurus perquiratur, & inueniatur, quia tunc in vtroque casu nil inuentori quæritur, vt bene probat Barbos. vbi supr. *dict. num. 47. ad fin.* Vnde dubitari potest de opinione Cyn. & Bald. *in l. item lapilli. ff. de rerum diuisione*, & Chassane. *vbi sup.* quos refert Couarru. etiam vbi supra, *dict. num. 3. versic. his accedit*, dum scribunt, thesaurum inuentum in loco publico, qui in nullius bonis est, totum fieri inuenientis, nec eius partem aliquam Fisco accedere, nisi eos salues, vt per ipsum Couarr. ibidem dicentem, supra dictam resolutionem intelligendam esse non de locis publicis, quæ in nullius bonis sunt, vt platea, & via publica, sed de locis, quæ Cæsaris, aut Fisci sunt, ita propria, vt fundus Titii, nec sunt omnibus communia: in his etenim dimidia pars thesauri, aut Fisco, aut Cæsari iure debetur, quē sensum inquit probare, *d. l. 45. ad fi.* sed adhuc non inficiatur Couar. Doctores sentire contra Bald. opinionem, nempe thesaurum inuentum in loco publico, qui nullius sit, pro dimidia parte Fisco cedere, ex *dict. l. 3. §. fin. ff. de iure Fisc. & d. §. thesauros, in fin.* id quod verius, & tenendum esse censeo aduersus Cyn. & Bald.

50 Quod † si thesaurus inueniatur in loco ciuitatis, dimidia thesauri pertinebit ad ciuitatem, *text. in d. §. thesauros, in fin. Inst. de rerum diuisione*, dummodo hoc verū intelligamus, nempe in locis publicis, quæ Reipublicæ sunt iure dominii specialis, non de locis quæ publica, & communia sunt, nullius dominio speciali subdita, *secund. Couarr. vbi supra*, & probat latius cum Fabro Barbos. *vbi supra, num. 48.* dicens, sic esse declarandum, d. §. thesauros *ad fin. d. l. 45. in fin.* quæ id satis aperte significat, ibi: *Esso mismo dezimos si el tesoro fuesse fallado en casa, o en heredamiento, que pertenecie sse al Rey, o al comun de algun Concejo.*

51 Et † hæc omnia de iure communi, & attenta *dict. leg. 45. tit. 28. part. 3.* Iure tamen nostro Regio nouiori attēto, habemus, nostram *l. 1. tit. 13. lib. 6. nou. collect. Reg.* disponentem, *Que qualquiera que supiere, o oyere dezir, que en la ciudad, o villa, o lugar donde morare, o en su termino, ouiere tesoro, o otros bienes algunos, que pertenezcan a nos, que nos los vengan a hazer saber luego, por ante escriuano publico, a la justicia que ouiere juridicion en aquel lugar, y el que lo hiziere assi saber, si fuere hallado que fue assi verdad lo que hizo saber, que aya por galardon la quarta parte de lo que assi hiziere saber, y a la justicia manda, que luego que esto le fuere fecho saber en qualquiera manera de oficio sepa la verdad del hecho por pesquissas, y quantas partes pudiere, y que embie ante su Magestad lo que assi hallaren cerrado, y sellado, y signado de escriuano publico, so pena de perder el officio.* Et quamuis in vulgatis codicibus quartæ partis fiat mentio, in antiquis tamen exemplarib. manu scriptis quinta tantum pars inuenienti deferebatur. Sed standum est literæ nostræ l. deferentis quartam partem inuentori;
52 quia posita est noua collectione † legum huius Regni, quam limitat Castillo Bobadi. lib. 4. *de su politica de Corregidores, c. 5. n. 61. pag. 709.* vt non procedat, *quando la quarta parte fuesse tan grande, que no cayesse en la consideracion del legislador, porque entonces no se le auia de dar toda entera, sino con moderacion, como alli lo prueua por otros semejantes.*

53 Dubium † tamen est, *an hæc l. nostra Regia corrigat ius commune sup. dictum*, & decis. *d. l. 45. tit. 28. p. 3.* ita quod in quibuscumque thesauris, vbique locorum inuentis, siue in proprio loco, siue in alieno, publico, sacro, vel religioso seruanda sit decisio huius l. 1. Regiæ, vel ius cōmune, & d. l. partitæ, distinguens, vt vidimus. Et quidem cum correctio legum in dubio sit euitanda, & cum ipsa expresse non inducatur per hanc nostram l. proculdubio videtur dicendum per eam non corrigi *d. l. 45.* nec ius commune ciuile antiquius, præsertim cum nostra l. Regia dicat, *O otras cosas que pertenezcan a nos.* sicque loqui videatur in thesauris, & aliis rebus ad Regem pertinentibus, & ita in terminis tenet Greg. Lopez in *d. 45. in glos. al Rey.* asserens videri, dicendum, quod nostra l. Ordinamenti non corrigat illam, sed quod habeat locum in eo, quod est Regis, iuxta tenorem, *dict. l. partitæ*, veluti si thesaurus reperiatur per artem magicam, vel sine ea in loco Regis, ad hoc data opera, vel in parte quæ fieret Regis, non alias, & Auenda. *lib. 1. cap. 4. Prato. num. 33. in 7. conclus. in princip.* & Clarus *in versic. item dict. l. 7.* vbi quod nostra l. Regia Ordina. non loquitur in thesauris Regi non pertinentibus, vt probant illa verba, *A nos pertenecientes.* Itaque secundum illum vbicumq; ratione fundi, vbi inuenitur thesaurus, vel ex alia caussa non pertinet ad Regem, in eo casu nostra l. Regia locum non habet, vt ex eius serie apertissime inquit Auenda. patere in verbis supra relatis. Idem etiam voluit Anton. Gomez *in dict. l. 45. Tauri, num. 51. in fin*, & clarius Couarru. *in dict. regul. peccatum. 3. part. §. 2. nu. 4.* & Barbos. *in dict. § si fundum, nu. 50.* vbi aduertit, quod nostra l. per omnia est conformis, *l. 1. tit. 18. li. 10. C. Theodosia.* Item quod tantum præcipit, denuntiationem thesauri inuenti in scriptis redigi, & ad Principem mitti, vt declaret, cui thesaurus inuentus sit concedendus, & quod illud videtur innouare, quod iure communi denuntiatio inuenti thesauri non debebat fieri, nisi quando certum erat, partem thesauri ad Fiscum pertinere, *vt in l. 3. §. fin. in fin. ff. de iure Fisci, gloss. fin. in §. thesauros, inst. de rerum diuisione.* Et tamen quod nostra lex indistincte iubet, prædictam denuntiationem fieri: Sed si credimus auctoribus modo proxime citatis, ea lex tantum loquitur in thesauris ad Regem pertinentibus, vt patet ex illius verbis, *Que pertenezcan a nos*, & sic nihil innouat etiam in hoc denuntiatione fienda.

Rursus sunt qui teneant contrariam sententiam, imo quod cum nostra l. Regia nouæ coll. Reg. generaliter disponat, quod inuentori thesauri in ciuitate, vel villa, aut loco vbi moratur, vel in suo termino detur quarta pars, corrigat indistincte ius ciuile, & *d. l. 45.* Et in terminis ita tenet Salon, *de iust. & iur. quæst. 66. artic. 5. & super D. Thomam, colu. 1305. in versic. ad argumenta, & colu. sequenti.* & Molin. Theolog. *de iust. & iur. 1. part. disputa. 56. col. 371. paulo ante fin. ibi: eaque lex dispositioni iuris ciuilis communis derogauerit*, & nuncupatim Azeued. *in hac nostra l. 1. num. 5. & 6.* vbi relata prima superiore sententia, inquit: *Ego tamen salua eorum pace crederem l. nostram esse correctoriam dict. l. 45. & similium, ex eo quod lex nostra generalis est, & generaliter est intelligenda, & processit ad assignandam partem inuentori thesauri, & sic generaliter est seruanda, & non alias, quocumque in loco thesaurus inueniatur, siue proprio, siue alieno, siue publico, siue Regis, vel Ecclesiæ, vel religionis, siue data opera:* moderatur tamen statim ibi hic auctor *n. 5* hanc suam sententiam, vt procedat quoad partem dandam inuentori; quoad partes vero dandas domino fundi, & Regi, censent iura antiqua, & præsertim, *d. l. 45. partitæ*, in suo remanere robore, credens hunc verum intellectum nostræ l. & esse consentaneum summario eius per compilatorem super eo positum, & quod tunc, quoad alias partes domino fundi, & Regi dandas, seruabitur dict. *l. 45.* & id quod de iure ciuili non est illi contrarium.

Quid tenendum? Ego attenta litera nostræ l. credo, veriorem esse priorem sententiam, nempe vt non corrigat ius commune ciuile, nec dict. *l. 45.* partitæ, sed loquatur in thesauris ad Regem pertinentib. vt patet ex illis verbis: *Que pertenezcan a nos.* Itaque verba generalia præcedentia eiusdem l. ibi: *Qualquiera que supiere, o*

oyere dezir, que en la ciudad, o villa, o lugar donde morare, o en su termino, ouiere tesoro, o otros bienes algunos, o otras cosas, declarentur per verba statim sequentia, scilicet, que pertenezcan a nos, vt ordo literæ exposcit: hæc enim verba ad omnia præcedentia referri debent, cum sint sub eadem oratione, atque dispositione, & clausula: suspensus namque est sensus vsque ad verba statim sequentia, *Que nos lo vengan a hazer saber lue-*
54 *go, &c.* † Et habemus de iure regulam, quod clausula in fine posita, refertur ad omnia præcedentia *l. talis scriptura. § fin. ff. de leg. 1. cap. inquisitioni. in fin. de appellatio. l. 3. § filius. ff. de liber. & posthum. l. 1. C. de liber. præter. vel exhered. l. doli verbum. ff. de seruo corrupt.* & tradit, alios allegans, Anton. Gabriel. *lib. 3. commun. opin. tit. de clausulis. conclus. 9. in princip.* præcipue quando clausulæ præcedentes non habent claram, & determinatam dispositionem; secus alias, vt *ibi per eum, num. 8. limitat. 4.* & ad hanc inductionem nostræ l. pro hac parte tenentes contrariam minime respondent. Ex his etiam corruit modificatio Azeued. prædict. atque ipsius distinctio, vt patet.

55 Nihilominus tamen † fere totius orbis consuetudine introductum est, quod thesaurus ad Reges, & Fiscum pertineat. vt affirmat, D. Couarru. *vbi supra num. 4.* auctoritate Palu. *in 4. sent. dist. 5. quæst. 3. art. 5. conclus. 1.* & D. Anton. *in sua sum. 2. p. tit. 1. c. 15. § 2.* affirmantium, thesaurum de consuetudine vbicumque reperiatur, esse Principis, & quod iuxta hanc communem consuetudinem, lex nostra sanxierit, quartam partem thesauri inuentori tribuendam, nulla de domino agri facta mentione; & quod ideo ei in hoc Regno nihil debeatur, tenet, probat, atque defendit cum Couarru. *vbi supr.* ceterisque præcitatis, Molin. Theolog. *d. conclus. 56. col. 371. versic. Paludanus* cuius consuetudinis etiam meminit Azeued. *in dict. l. 1. num. 6.* & opinionem Palud. *vbi supra* sequitur, & probat Aragon. *de iustit. & iur. quæst. 66. artic. 5. versic. de illis autem. pag. 426.* & latissime comprobat Salon *de iustit. & iur. dict. quæst. 66. artic. 5. conclus. 6. col. 1303. in fin. & col. sequenti.* vbi citat eam tenentes Paluda. D. Anton. & Couarru. *vbi supra*, atque Alfons. a Castro *de leg. pœnal. lib. 2. corola. 3.* & inquit, quod eam tenent omnes fere recentiores, & quod est iam vsus apud omnes fere nationes, thesauros inuentos in proprio, vel illius priuati fundo, cum primum id Rex nouit, illos sibi applicare, data inuentori, vel domino fundi quinta parte, & quod licet in aliquibus partibus non sit talis consuetudo, *vt per Sotum*; at in Regnis Castellæ illa reperitur, imo est condita de eo lex, nempe nostra, de qua agimus, quam ibi citat, qua habetur, vt omnes thesauri sint Regis, data inuentori quarta parte, & quod in Regno Valentiæ seruatur ius commune supra explicatum: De Regno autem Franciæ, & Portugalliæ agit Barbos. *vbi supr. ad fin. d. § si fundum.* Et ita obseruandam esse censeo vigore dict. consuetudinis generalis, qua ita nostram l. 1. Regiam huius *tit. 13. De los tesoros.* interpretata est.

56 Tametsi prædictam consuetudinem damnet, † esseque inualidam probet Syluest. *in summa verb. inuentum. num. 13. Tabiena. verbo restitutio. num. 27. ad fin. & Soto. lib. 5. de iustit. & iur. qu. 3. artic. 3. versic. secundum argumentum. & Conna. lib. 3. commentar. cap. 4. ad fin. & Barbos. in dict. § si fundum sub num. 49.* ea præsertim ratione, quia prædicta consuetudo magis per violentiam, quam moribus vtentium fuerit inducta, & ideo non debeat habere vim legis, *iuxta notata in cap. fin. de consuet.* & quia cum thesaurus, ratione siue æquitate naturali inuentori concedatur, vt *in dict. § thesauros. Inst. de rer. diuis.* non debet facile admitti consuetudo, quæ repugnet naturali rationi.

Hæc namq; Syluestr. & sequacium opinio falsa est, & non tenenda: iusteq; induci potuit prædicta consuetudo, vt censent prædicti primi auctores & Caiet. a Couar. *vbi sup.* allegatus dum eam referunt, minime improbantes, vt obseruat idem Couarru. Neque ratio Syluestri, & sequacium sufficiens est. Licet enim ratione naturali ea, quæ in nullius bonis sunt, occupantis efficiantur, non tamen ex hoc tollitur potestas Principibus, quibus administratio Reipublicæ commissa est, quin possint ea, quæ in nullius bonis sunt, priuato domino applicare, post quam applicationem, qui ea occupauerit, non occupat, quæ nullius sunt, sed quæ iure humano dominiũ habent, tradit Conradus *de contract. 1. part. q. 8. & 9. ac potentissime 10.* Ergo thesaurus, priusquam inueniatur, poterit per leges humanas alicui applicari, vel insolidũ, vel quoad partem, sicque applicatus dari debet his, quibus lex humana iussit, & statuit dandum esse. Præterea, quia si ratio Syluest. vera esset, eadem profecto fateri deberet ipse, iniquam esse legem, quæ thesaurum inuentum in fundo alieno pro parte dimidia statuit ad dominum agri pertinere, non ad inuentorem totum, & tamen nemo vnquam eam legem, siue leges hoc statuentes damnauit. Sed imo D. Thomas, & ceteri Theologi de hoc agentes, eas, vti iustas, probarunt, & admiserunt: lege vero naturali nulla pars thesauri domino fundi debetur, non magis, quam si quis rem propriam in agro alieno derelictam dimittat, illa namque res non pertinebit ad agri dominum, sed ad eum, qui primo illam occupauerit; Ergo quemadmodum lex potuit dimidiam thesauri partem domino fundi adijcere, ita etiam possit eandem partem, vel totum thesaurum Fisco, vel Regi ad onera publica sustinenda, soluendum, atque reddendum esse, statuere, vt recte argumentatur Couarru. *vbi supr. vsq; ad fin. cap.* Nec his rationibus sufficienter respõdet Barbosa *vbi sup. d. n. 49.* vt videre licet. Remaneãt ergo fundamenta Couarr. insoluta, & sic in nostramq; hanc sententiã vrgenter probantia, vt etiam docuerunt late Salon, *colu. 1304. cum seqq.* & Molin. Theolog. *vbi sup. col. 372.* affirmans, quod merito Couar. contrariam sententiam Soti impugnat, quorum fundamentum aduersus Syluest. & sequaces mihi multo plus placet, quam Barbosæ. Fit igitur ex supra dictis, quod lex Regia, & consuetudo generaliter huius Regni, eam interpretans, iuste, ac valide potuerit inducere, thesaurum vbicumq; inuentum esse Regis, atq; ipsius Fisci, data quarta parte inuentori illum statim prodenti, atq; manifestanti, vt recte conclusit Salon *vbi sup. concl. 6. col. 1303.* dicens, quod Rex, vel Respublica potest constituere legem sanctam, & iustam, qua statuatur, vt thesaurus quoque inuentus in proprio, & peculiari agro, vel domo alicuius priuati ciuis, sit totus Regis, seruata aliqua parte inuentori, vel domino loci, in quo inueniretur. Hæcq; lex, siue consuetudo, cum sit iusta, & non pœnalis, obligabit quoq; inuentorẽ in conscientia ad denuntiandũ Fisco, & restituendum ipsi thesaurum, vbilibet inuentum minus quarta parte, quæ sibi ab eadem lege, & consuetudine defertur; idq; nuncupatim constat ex Couar. *vbi sup. d. n. 4. in versic. sed eius sent* & Molin. *vbi supr. d. disp. 56. in fi.* vbi q Caiet. Nauar. & ceteri Doctores affirmant, in foro conscientiæ circa thesauros legib. ciuilib. cuiuslibet loci esse standũ, quod sane secund. Moli. non affirmaret, nisi existimaret potestatem esse in Rep. ad thesaurorum dominium, iustis de caussis, quib. placeret applicandus. Idẽ probat Aragon *vbi sup.* dicens, sibi tutũ videri in hac re, q in acquisitione thesaurorũ vnusquisq; suę Prouinciæ leges sequatur, nisi manifestã contineat iniquitatem: quidquid Soto vbi supra contrariũ teneat, dicens, quod Rex nõ posset iusto titulo, quartã, vel quintã partẽ ab inuentore exigere, & sic in Hispania hoc non esse in vsu, nec vbi esset, existimat, conscientias obligare, sed posse inuentorem, secundum ius commune tuta conscientia totum

totum thesaurum possidere, sed aliis, & multo probabilius placet, istam l. Regiam actu præcipere, vt sit Regis, & de facto applicari Regi, & sic remanet prædicta obligatio in conscientia, vt prædiximus, vt etiam dixit, & probat Salon *vbi supra, colum. 1306. versic. sed cum tales aduersus Soto vbi supra*, cum Couar. & Castillo, & tandem inquit, quod ita est sentiendum.

57 Deducitur † etiam ex eisdem, minime posse procedere, quod existimauit Auenda. *vbi supra dict. cap. 4. nu. 13. in 7. conclusione 1. part. cap. Prætor.* nempe, quod dispositio nostræ l. Regiæ *1. titul. 13. lib. 6. noua collectio. Regiæ*, non habet locum in eo, qui iam inuenit thesaurum, & apprehendit in dicto fundo Regio, quia tunc dimidiã partem habebit dicti thesauri; sed loquitur in eo, qui denuntiat tantummodo, esse thesaurum, vt a iudicibus apprehendatur, & detur Regi, & sic loquitur ante realem apprehensionem & actualem, hoc est, in casu quo tantum sit scientia loci, & thesauri ibi reconditi: si autẽ iam apprehendisset thesaurum, debeietur dimidia pars inuentori.

Hæc namque opinio, & intelligentia Auendani falsa omnino est, tum quia lex nostra serio dixit, *Qualquiera que supiere, o oyere dezir*, vt in primis illis verbis, *Supiere*, de certa scientia, & intelligentia procedat, & intelligatur, siue ex inuentione tantum, vel ex inuentione, & apprehensione, quæ est certior scientia; & in verbis sequentibus, ibi, *O oyere dezir*, vt auditum tantum significaret, tum etiam quia iuxta communem, & generalem consuetudinem prædictam huius Regni, quæ valida est, & obligat etiam in conscientia, vt præmisimus, & quæ sic interpretatur nostram l. Regiam, inuentori thesauri, illum manifestanti, statim tantum debetur quarta pars thesauri inuenti: Fisco vero reliquæ tres quartæ partes, & ita merito Auendanum in hoc reprobat toto ore Azeued. *in dict. lege 1. numer. tertio.*

58 Rectius autem idem Auend *vbi supr. in 7. conclus. vir. item d. l.* docet l. nostram procedere in prodente, & manifestante thesaurum in terminis loci, vbi ipse moratur; non vero extra eos, vel illius territorium: non enim licet fodere terram ad inquirendum thesauros, vbi quis non moratur, vt patet ex *d. l. 45. tit. 28. p. 3. & l. 3. & 4. c. 2. huius tit. 13.* permittente, vbique fodere terram, loquuntur, non quoad inueniendum thesaurum, sed mineras auri, vel alterius metalli, quod iure probat Chassan. & cũ eo Azeued *hic num. 4.* qui ex verbis nostræ l. *Donde morare o en su termino ouiere tesoro.* probat, & veram esse censet opinionem hanc Auendanni.

59 Mineralia autẽ, & venæ auri, argenti, & cuiuscumq; metalli, stando in iure naturæ, sunt domini fundi, & in bonis ipsius, quia ista non sunt velut thesauri absconditi supra hominum memoriam, sed velut fructus, & partus terræ: fructus autem terræ sunt domini terræ, sicut & ipsa terra, cuius est dominus.

60 Hinc † est, quod stando iuri naturæ, non potest aliquis emere agrum alterius, in quo sit aliquod minerale, quin manifestet illud domino vendenti (quamuis secus sit in thesauro, *vt supra re olimus*) quia cum minerale sit fructus terræ, est res ipsius venditoris, & in quam habet ius dominii, sicut & in agrum, quanuis eum lateat, vt recte probat Salon. *de iust. & iure. q. 66. art. 5. supr. D. Thom. conclus. 7. col. 1307.* Habebit igitur in hac specie locum remedium. *l. 2. cum simil. C. de rescind. vend.* si forte deceptio, vltra dimidiam iusti pretii æstimatione, dicti mineralis, quanuis ignorati a principio, intercessenit, quod non est ita in thesauro rationibus prædictis.

61 Secundo † deducitur, quod inueniens in proprio fundo huiusmodi minerale, potest illud sibi reseruare, vt rem suam: in agro autem alieno, siue casu id inueniat, siue adhibita industria, totum erit domini agri, quia est in bonis ipsius tantum, & res eius, ita Salon vbi supra.

Sed † de his mineralibus habemus Hispani leges pa- 62
trias huius *tit. 13.* disponentes, quod in eis seruandum est; & insuper alias nouiores, datas cum plurib. capitib. a Rege nostro Philippo II. anno 1584. *en san Lorenço el Real*, quæ proculdubio validæ & seruandæ sunt, vt patet.

Iuxta † igitur has ll. particulares Hispaniæ, & huius
Regni consuetudinem, omnia mineralia cuiuscunque 63
generis metalli, vbicunq; inueniantur, sunt Regis, deductis expensis, & aliqua parte data inuentori, & domino agri: Lege nãq; tertia huius tituli 13. statuitur, omnia mineralia esse Regis, vbicumq; exsistant, nec licere alicui, absq; licentia, & priuilegio Regis, ea alicubi quærere, aut fodere, reuocata l. Regia antiquiori contraria. Simili l. 4. eiusdem tituli idem Rex noster appropriat sibi dominium omnium minarum, metallorum; & reuocat omnem gratiam, cuicumq; personæ factam; apponitq; quasdam conditiones, & modificationes. Vnde in Castella per huiusmodi ll. sunt Regis metalla omnia & merito *secund. Salon vbi sup.* quia huiusmodi sunt quidam fructus, & partus terræ producti ab ipsa ad sui defensionem, & decorem, vnde ipsius esse debent, cui incumbit terræ defensio, & protectio, qui est Rex. Secundo, quia non sunt quiuis fructus terræ, sed optimi ipsius, & præstantissimæ, & abundantissimæ diuitiæ, quæ solam Regiam Maiestatem, & non priuatum ciuem decent. In Regno Valentiæ idem obtinuit consuetudo, quæ iam habet vim legis, vt metalla omnia sint patrimonii Regii; & ita in Castella, & in eo Regno Valentiæ nemo illa potest quærere, aut fodere tuta conscientia, sine licentia ac priuilegio Regis: quod si contra facias, quidquid acceperit, deductis expẽsis, tenetur restituere vt bona, quorum Rex est verus, & legitimus dominus. In aliis Regnis, & Prouinciis, standum est priuatis legibus, & consuetudinibus cuiusque loci. Ita Salon. *vbi supra.* Et recte.

SVMMARIA.

1 *Repertus in via, vel itinere extrahens res prohibitas ab his Regnis, an possit iuste pœnis legum huius Regni puniri? & nu. seqq. num. 2. refertur distinctio apolla cõmuniter recepta, n. 3. alia de qua etiam in nu. 174. & n. 4 iudicium auctoris, n. 5. ex supradictis alia distinctio colligitur, & locus coniecturis relinquitur: & n. 2 seq. ponuntur nonnullæ coniecturæ.*

6 *Repertus ire per deuia, & extra vias vsitatas præsumitur exportare contra deuentum, sed intelligitur, vt in n. 8.*

7 *Præsumitur contra eum, qui ingreditur, vel egreditur aliter quam per portas.*

8 *Repertus cum frumento in confinibus territorii per custodes deuenti, præsumitur, quod velit exportare: idem si reperiatur in confinibus illius ciuitatis, vt vix ipse negare sufficiat, vt in n. 10.*

11 *Repertus cum rebus prohibitis in cabanna, seu tugurio ibi moram forte trahens, vel propter pluuiam, vel ad præbendum pabulum equis, & asseerat se ipsum pœnituisse, & velle transferre ad domum res ipsas ad euadendum pœnam: poterit nihilominus arbitrio iudicis puniri, & n. 35.*

17 *Repertus in via exportare res prohibitas ex verbis ante prolatis, a se professis, præsumitur id exsequi, nec voluntatem mutasse.*

13 *Exportans res prohibitas veluti frumentum, dicens, id deferre ad domum, seu cassinam alicuius vicini, si ille neget, ratione mendacii conuincetur.*

14 *Repertus in via exportare res prohibitas ex qualitate*